עלון שבועי לאקטואליה תורנית מבית תנועת 'אחוות תורה' - תורת חיים, הלכה למעשה

אחותא

גיליון 159
פרשת לך לך
י"ב מרחשוון תשפ"ז

אב המון גויים

האות שנוספה לאברהם מבטאת ייעוד כלל־אנושי, שהתמקד בישראל וישוב באחרית הימים

הגאון רבי דוד לייבל שליט"א
נשיא 'אחוות תורה'

וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ (בראשית יז, ה). השינוי בשם נראה על פניו כמו תוספת של כבוד, אות אחת שהקב"ה הוסיף על שמו של מי שעבד אותו בנאמנות. אבל התורה מנמקת אותו בייעוד מוגדר: 'אב המון גויים'. השאלה היא במה הדבר מתבטא. הלוא מכאן ואילך הסיפור הולך ומצטמצם, מאברהם ליצחק, מיצחק ליעקב, ומיעקב לשבטים. איפה באה לידי ביטוי האבהות על הגויים?

בפשט, אב המון גויים התקיים בכך שאברהם הוא אב לישמעאל, לבני קטורה ולמדין, ודרך יצחק גם לעשו ולאדום. זו כנראה הסיבה שהתורה אינה מסתפקת בהזכרת שמותיהם, אלא מקדישה פרשה שלמה לתולדות ישמעאל (בראשית כה, יב) ופרק שלם לתולדות עשו (בראשית לו, א). היא מונה את נשיאיהם ואלופיהם בשמותיהם, משום שהיא רואה בצאצאים האלה חלק מסיפורו של אברהם.

ברובד הרעיוני, אב המון גויים התממש בכך שישמעאל ואדום, צאצאיו של אברהם, הולידו את האסלאם והנצרות. שתיהן רואות באברהם את אביהן, ולא במקרה. מה שאברהם גילה לעולם הוא האמונה בא־ל אחד, ושתי הדתות הללו מחזיקות באמונה זו.

הרמב"ם, בדברים שצוונזרו מרוב הדפוסים, כותב על הנצרות והאסלאם שאין בהם "אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד", ומוסיף ש"כבר נתמלא העולם כולו מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות", שפשטו "באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב" (הלכות מלכים יא, ד). ואכן, התנ"ך הוא הספר המודפס ביותר בעולם, בעיקר בזכות הנצרות. מיליארדי בני אדם מאמינים היום בא־ל אחד, ואת האמונה הזו קיבלו, בדרכים עקלקלות, מאברהם אבינו. זהו אב המון גויים.

אך כאמור, דווקא מאברהם אבינו ואילך מתחילה תנועת צמצום והמיקוד עובר אל עם ישראל. הסיבה לכך היא שאמונה זקוקה לעם שיישא אותה במלואה, בתורה ובמצוות, בארץ ובמקדש. בלי אומה אחת שחיה את האמונה עד פרטיה, בשבת ובכשרות ובדיני ממונות, היא נשארת אידיאל שאין לו גוף ממשי.

אבל הצמצום הוא אמצעי, והתכלית נשארה רחבה ומכוונת אל הגויים כולם. שלמה המלך, בחנוכת בית המקדש, מתפלל גם על הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא, ומבקש, וְעָשִׂיתָ כְּכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי (מלכים א ח, מג). בחג הסוכות מקריבים שבעים פרים, ואמרו חכמים "כנגד שבעים אומות" (סוכה נה:). ובראש השנה, כפי שהזכרנו כאן לאחרונה, אנו מתפללים על יראת ה' שתחול על כל המעשים וכל הברואים.

באחרית הימים הייעוד חוזר ונפתח במלואו. ישעיהו מתנבא, כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל הָעַמִּים (ישעיהו נו, ז). צפניה מוסיף ומתאר את היפוכו של דור הפלגה, כִּי אָז אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שָׂפָה בְרוּרָה לִקְרֹא כֻלָּם בְּשֵׁם ה' לְעָבְדוֹ שְׁכֶם אֶחָד (צפניה ג, ט). האנושות שהתפזרה בבבל שבה ומתאחדת, והפעם סביב שם ה' ולא סביב מגדל.

זהו עומק העניין של 'אב המון גויים'. חשוב לתורה להדגיש כי על אף שהמבט מצטמצם אל עם ישראל, מטרתו של אברהם נשארה להאיר לעולם כולו, וכך נהג כל ימיו. מחד הוא מחנך את בני ביתו ומייסד את בית ישראל, ומאידך הוא מכניס לביתו את מי שנראו לו כערביים המשתחווים לאבק רגליהם (רש"י בראשית יח, ד) ומתפלל על סדום, כאבא שאינו בודק בציציותיהם של בניו.

המוני בני האדם שמאמינים היום בא־ל אחד הם קיום של ברכת אברהם, גם אם קיום חלקי. עם ישראל נשא את האמונה הזו בבדידות דורות רבים, אבל הבדידות הזו היא רק שלב בדרך אל התכלית. בסופו של דבר אנו קוראים לאבינו 'אברהם' עם ה' משום שהוא גם אב המון גויים, והייעוד הזה יתממש במלואו רק כשיקראו כולם בשם ה'.

הוא תכנן להשלים שנים מקרא בשמיעת קריאת־התורה
שו"ת עם הגר"א בוטבול 5

שיתופי פעולה פוליטיים עם אויבים אידיאולוגיים מרים
מסע בזמן: בדרך לקלפי 10

האם סדר היום הארוך במערכת החינוך החרדית מתאים לכולם?
פשוט לחנך 15

שני מלכים חיו בזמן המבול וניצלו (פרשת לך לך, זו אינה טעות)
מדור חידות חדש
תנו בראש 19

זכות הרבים
תעמוד לידידינו
דוד ורונה פרידמן
שיקגו, ארה"ב
שתרמו בנדיבות להפצת גיליון זה
לע"נ ר' אהרון בן ר' יעקב מאיר ז"ל
נלב"ע י"ט תמוז תשנ"ד

שאלות בהלכה?
בית הוראה אחוות תורה
072-371-2370

העלון מוקדש
לרפואת **אפרים בן שרה**
ולעילוי נשמת **משה בן אשר אנטשיל**, **ז'וזט בת רחל ואליהו פרידמן** ובניהו בן יובל

להקדשות: alon@achvat.co.il

נולדים מחדש

עד עתה היה אברם אב ליחיד, ליורש אחד, לדרך אחת. חייו התנהלו סביב תקווה שקטה לבן, כשהבן ישמעאל הוא מימוש של בקשת חיים, אך לא של בשורה. אבל לא עוד. אברם איננו עוד אב לאדם, אלא אב לעמים. הוא איננו מוליד ילד, אלא מוליד היסטוריה. הברית אינה רק קשר בין דורי, אלא פתיחת שער לעולמות רבים, חלקם יישאו את שם הברית, וחלקם ייפרדו ממנה, אך כולם ינבעו מאותו מקור קדום של אמונה וקריאה אלוקית.

ושינוי ייעוד דורש שינוי אישי. והיה שמך אברהם, לא רק תוספת אות, אלא פתיחת מרחב קיום חדש. מאב רם למקומו נהיה אב להמון. זהו רגע שבו האדם נולד מחדש, לא רק בגופו אלא בזהותו. הגוף יישא מעתה את אות הברית, והנפש תישא את השם החדש. שתי הבריתות־בריות חדשות, יוצרות מהות אחת, המכוונת לא רק אל ההווה אלא אל הנצח.

ואף שרי, שנים הייתה צל עדין לידו, לוחשת תפילה ואכזבה, אשת המסע ולא אם הבשורה. שמה נשא הגבלה שקטה, "שרי", שלי, פרטית. אך עתה גם עליה עוברת רוח הברית, כי שרה שמה. היא איננה עוד נספחת לסיפורו של אברהם, אלא אם העולם המתחדש, אם הברית. מתוכה ובגופה תתגשם ההבטחה.

השינוי של שניהם הוא שינוי אחד. הם הופכים מהורים לאדם להורים לדרך. הברית, השם והבשורה נשזרים כאן יחד. הברית חורטת בגוף את הקשר ומוסיפה הקשר, השם מגדיר את הזהות החדשה פותח את דלת החזון. מרגע זה ואילך, כל הולדה תהיה מהדהוד של אותה לידה ראשונית, אותה קריאת שם, לידה מתוך ברית, לידה אל ייעוד.

ובכל ברית חוזר הרגע בו תינוק נישא על זרועות, ואל תוכו נכתב סיפור שאינו שלו בלבד. עליו נחרתת אות של שייכות, ועליו נקרא שם. גם הוא, בדרכו, נושא את אותה בשורה גדולה של בן אברהם שאיננו נולד לעולם ריק, אלא לעולם שכבר נחתם בברית, לעולם שבו שמו של כל אחד נושא בתוכו זיכרון של נצח.

הרימותי ידי אל ה'... ואם אקח מכל אשר לך (יד כב)

בתרגום אונקלוס: ארמית ידי בצלו. ובתרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל: ארמית ידי בשבועה.

למדנו מכך מה רב כוחה המשחית של תאוות הממון, שאפילו צדיק גמור כאברהם אבינו נזקק למחסום כמו שבועה, ולתפילה עמוקה, כדי להינצל מלשלוח יד בממונו של מלך סדום. ואף שהיה זה ממון שניתן ברצונו של הלה.

[בשם הסבא מקלם]

בלעדי רק אשר אכלו הנערים (יד כד)

במסכת חולין (פט.) דרשו על הפסוק שלפנינו: א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גמורים אינן יכולין להחזירו שנאמר 'בלעדי, רק אשר אכלו הנערים'. ויש להבין: א. הרי ודאי שגם בגזל הנאכל יש מצות 'והשיב את הגזלה' ומחזירים אותו בתשלום כספי. ב. איך קשורה היכולת להחזיר גזל לצדיקים גמורים, שהייתה הוה־אמינא שצדיק גמור כן יכול להחזיר מה שאדם בינוני או צדיק שאינו־גמור לא יכול.

אלא שמצאנו שהיו צדיקים גמורים שעבודת ה' שלהם הייתה להעלות ניצוצות מתוך הטומאה, לתקן ולהוציא כבוד שמים אפילו מבעלי עבירה. ובא רבי אבא להראות מהפסוק שלפנינו, שדברים אלו שייכים רק במצוות שבין אדם למקום. אך בבין אדם לחברו, אין שום אפשרות להעלות נחת רוח מכסף שנעשה שלא ביושר, יהיה הצדיק גמור ככל שיהיה.

[בשם הרבי ה'פני מנחם' מגור]

ה' אלקים מה תתן לי (טו ב)

יש לבאר את בקשת משה רבנו על פי דברי הגמרא בחולין (פט.): אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן גדול מה שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב (להלן יח כז) "ואנכי עפר ואפר" ואילו במשה ואהרן כתיב (שמות טז ז) "ונחנו מה". ע"כ. כלומר: אף שהגיע אברהם אבינו לדרגת ענווה כזו שחש כעפר ואפר, עדיין ישנה כאן תחושת קיום כלשהי, ולו קיום נחות כשל עפר ואפר. אבל לגבי משה ואהרן שהתבטאו ונחנו 'מה', נמצא שנשתבחו בענווה גדולה הרבה יותר, שלא נותרה להם עצמיות כלשהי.

מעתה אפשר לפרש, שעל כך התפלל כאן אברהם אבינו: ה' אלקים 'מה' תתן לי, זכה אותי להגיע לדרגת הכרה של ונחנו 'מה'.

[על פי 'מגיד תהלות']

דרגה כזו בהכרח תבוא רק כמתנת שמים, שכן 'להשיג' אותה בכוחות עצמנו, הרי זה תרתי דסתרי.

['קנקן חדש']

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (טו ו)

נראה לפרש שמדובר כאן על מצות צדקה ממש. שהיה אברהם אבינו ידוע במיוחד במידת החסד, ההטבה והצדקה שלו. ביתו פתוח לרווחה מארבע רוחותיו. את האמור עליו להלן (כא לג) 'ויטע אשל' פירש רש"י: פרדס, להביא ממנו פירות לאורחים. שזו הייתה תכלית נטיעת הפרס. וכן מצאנו את תיאור הכנסת האורחים שנהג במלאכים שאותם חשב לישמעאלים.

אלא שעד הבטחת הזרע ואמונתו בה' בקיום ההבטחה. לא הייתה משמעות וחשיבות לנתינת הצדקה שלו. מאחר שה' בירך אותו במקנה בכסף ובזהב ולא חסר לו דבר, אגירת ממון הייתה דבר תמוה ומוזר עבור אדם עירירי. אך ברגע שקיבל את הבשורה שעתיד להיוולד לו בן בתוך שנה, והוא גם האמין בה' בקיומה המלא של ההבטחה. נמצא שעתידים להיות לו צאצאים כחול הים, ויש גם יש עבור מי לטפח נכסים ולהבטיח את הירושה. בכך שגם אחרי הברכה המשיך במעשי החסד שלו, החשיב רטרואקטיבית את כל הצדקה שעשה עד עתה, לצדקה של ממש.

[על פי 'ישמח משה']

ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עוון האמורי עד הנה (טו טז)

למרות שה' אמר לאברהם אבינו במפורש כי צאצאיו יצטרכו לסבול בגלות כל עוד שהאמורי לא יגדיש את סאת עוונותיו. אברהם אבינו המשיך להפיץ את שמו יתברך בקרב האומות ולא מצאנו, מה שלכאורה היה מתבקש שיקרה, שאברהם ינסה להכשיל את האמורי ולזרז כך את גאולתם של בניו.

כי כפי שנקרא בהפטרה, אברהם נקרא "אברהם אוהבי", ומי שאוהב את ה' באמת, אין לו צער יותר גדול מכך שעוברים על רצון ה', יהיו מי שיהיו העוברים ויהיה מה שיהיה הרווח האישי שהוא עצמו יכול להפיק מכך.

[על פי 'אוזניים לתורה']

חינוך | פרק ג'

מוסדות חינוך על פי דרכו

כפי שהזכרנו בשבוע שעבר, לאחרונה ישנה מגמה מבורכת של פתיחת והתבססות מוסדות חינוך תורניים הדוגלים ביחס רציני ללימודי החול, שכפי שראינו גם הם מצווה גמורה וחלק מחובותיהם החינוכיות של ההורים. חלקם מציגים גם שילובים וחידושים חינוכיים שונים.

מלבד המעלה הישירה של מוסדות המקיימים את הדרכת חז"ל על החובה ללמד אומנות וכישורי חיים, להתפתחות הגיוון בשדה החינוך יש יתרונות נוספים. ראוי לשאול האם אפשר בכלל לקיים מערכת חינוכית שלמה לפי דגם אחד. אף שיש החולקים על העמדה שהבענו כאן וסבורים שיש למעט בלימודי החול משיקולים שונים, אין בכך כדי למנוע מהורים המבקשים לנהוג כהדרכת חז"ל לחנך את ילדיהם בהתאם להשקפת עולמם.

במשך שנים רבות היו מוסדות החינוך התורניים עשויים כמעט לפי תבנית אחידה. המסגרות לשכבות הגיל השונות התעצבו באופן דומה, בת"תים ובישיבות הקטנות והגדולות. מצב זה עשוי להיראות הרמוני ושליו, אבל למעשה הוא חסם הורים רבים מלספק לילדיהם חינוך ראוי לפי השקפתם. בניגוד לתדמית החיצונית, ציבור יראי ה' מגוון מאוד בסגנונות ובהשקפות, ומערך הלחצים שחייב כל מוסד להתיישר לפי גישה אחת, שהמעיטה מאוד במקומם של לימודי החול, לא ביטא נאמנה את רצון ההורים. במצב החדש, שבו מתקיים מגוון, יכול כל הורה לבחור מוסד בהתאם לתפיסתו ולשיקול דעתו, מתוך מחויבות להלכה ולדברי חז"ל.

האחדות והכבוד ההדדי בין עובדי ה' אינם מבוססים על אחידות הדעות. גם כשאנו חולקים על דרכו של מישהו, עלינו לכבד אותו על מחויבותו לתורה ועל רצונו לעשות הישר בעיני ה'. זוהי התועלת הראשונה בגיוון מוסדות הלימוד: מתן מקום למגוון הסגנונות והגישות של ההורים. אך הצורך בגיוון נוגע גם למקום עמוק יותר: ההבדלים שבין הילדים עצמם.

בגילאי הנעורים יש לכך משמעות מיוחדת. בשנים האחרונות פורחים מוסדות משלבים מסוגים שונים, ותרומתם היא בהתאמת היצע המוסדות למגוון היכולות והסגנונות של התלמידים. הורה חכם יבחן את התאמת המוסד לילדו לא רק לפי קרבתו לתפיסות ולעקרונות שבהם הוא מאמין, אלא גם לפי השאלה עד כמה המוסד ודרכו מתאימים לנפשו של הילד.

כך מסביר רש"ר הירש בפירושו לפרשת תולדות את כישלון חינוכו של עשו: "המושיב את יעקב ועשו על ספסל לימודים אחד, ובאותם הרגלי החיים מחנך אותם כאחד לחיי לימוד ומחשבה, מובטח לו שאת האחד מהם הוא מקלקל". אמנם רוב הנערים יסתדרו במוסד שנבחר לפי השקפותיהם הערכיות של הוריהם, אך מיעוט לא מבוטל זקוק להתאמה אישית. גם אם מדובר במיעוט, ההשלכות של אי־התאמה עלולות להיות קשות. גיוון מוסדות הלימוד ודרכיהם הוא חבל הצלה של ממש עבור אותם ילדים ונערים.

גם בעבר התקיימו מוסדות ייחודיים לתלמידים שלא הסתדרו במסגרות האחידות, אלא שאלו לא היו חלק ממגוון לגיטימי לכתחילה, אלא פתרונות קצה למקרים שהמערכת לא מצאה להם מענה. בשלב מאוחר כזה, לאחר שנים של קושי ותחושות ניכור וכישלון, תרומתם מוגבלת. הדרך הישרה היא לאפשר מגוון מסלולים כבר מראשית הדרך, כדי שילד המתאים למסלול אחד לא ייאלץ לעבור שנים מפרכות ומתסכלות במסלול אחר, עד שיתגלגל למוסד שיקבל אותו ואת צרכיו. במקרים רבים נערים 'נושרים' ממערכת חינוכית משום שהענף שעליו היו תלויים לא סיפק להם הזנה וחיות.

הגר"א בפירושו לפסוק "חנוך לנער על פי דרכו" כותב: "אבל כאשר תעבירהו על מזלו עתה ישמע לך מיראתו אותך אבל אח"כ בעת יוסר עולך מעל צווארו יסור מזה כי אי אפשר לו לשבר מזלו". במקום להמתין לאותם 'נושרים' וללקט אותם מהרצפה, מגולגלים בעפר לאחר מסע כואב, מן הראוי לדאוג שכל צעיר ימצא את מקומו במוסד המתאים לצרכיו, יזין אותו כראוי וידחוף אותו קדימה להישגים ולצמיחה רוחנית.

גיוון מוסדות החינוך דרוש אפוא הן בשל ההשקפות השונות בציבור, אך עוד יותר מכך בשל הצרכים והסגנונות השונים של התלמידים עצמם. ככל שנפתח ונחזק את המוסדות המגוונים, נאפשר ליותר צעירים למצוא את מקומם ולצמוח מבחינה רוחנית ואישיותית.

בשבוע הבא נתמודד עם הטענה הנפוצה שלפיה מסלול אחיד ותובעני הוא הדרך להבטיח שאותם יחידי סגולה, הראויים להתגדל בתורה בלבד, לא יוחמצו.

עורך: מוטי רובינשטיין | עיצוב: מוטי טל | עיצוב גריד: ינטל סטודיו
לתגובות ולקבלת העלון מדי שבוע: alon@achvat.co.il

בס"ד

אחת
מביתי ומחוץ

קוראת בקפה?

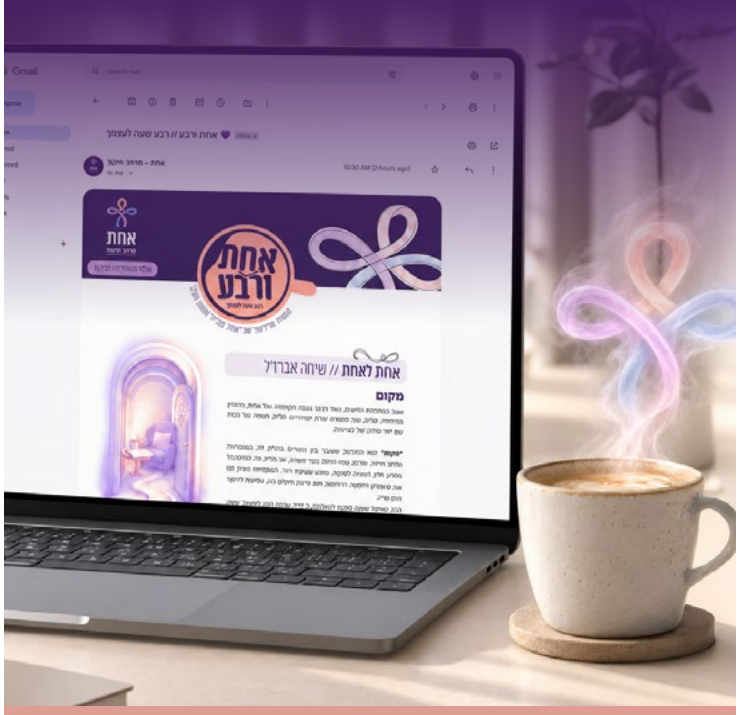

אחת ורבע
המגזין הדיגיטלי של קהילת אחת
קריא ומונגש לכוס הקפה שלך.

מקום לשיח פנימי, מחשבה עמוקה
שליצור לצמוח ולהשפיע יחד.

<< רוצה לקבל? סרקי את הקוד וכתבי לנו

אחות רענה
תורת חיים הלכה למעשה

אלטנוי שול

הרב יצחק קוסובסקי שחור
מנהל הקהילות ותוכנית ראש הקהל

פרק יד

צעד אל הבלתי נודע

הציווי האלוקי לאברהם אבינו, "לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ", מעמיד במרכז את אחד היסודות העמוקים בעבודת ה': התביעה להתעלות מתמדת ולשבירת כבלי ההרגל. טבע האדם נוטה לעיתים לבקש את המנוחה, להסתפק במדרגה שכבר נכבשה ולשקוע בשגרה הנוחה. אולם דרכו של עובד ה' תובעת מאיתנו לקיים חשבון נפש רציף, לאזור אומץ ולפסוע אל עבר קומה רוחנית גבוהה יותר.

בדברי חז"ל מצינו את הדיוק בביטוי "לֶךְ לְךָ" - לטובתך ולהנאתך. והיעד? "אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ" - אל מקום שאינו גלוי וידוע מראש. תנועה זו מלמדת אותנו כי צמיחה רוחנית אמיתית דורשת נכונות לצעוד קדימה גם כאשר השלב הבא תובע מאמץ והתמודדות עם הבלתי־נודע: להוסיף קביעות ושקדנות בלימוד התורה הקדושה, להעמיק בדקדוק ההלכה, ולראות בעבודת ה' מסע חי המתחדש תמיד. היציאה מאזור הנוחות והשתחררות מכבלי ההרגל הישן אינן ביטול של הישגי העבר, אלא בירור מקיף הממנף אותם אל עבר עלייה בקודש.

יסוד זה משמש מצפן אישי וקהילתי כאחד. ברמת הפרט, הדימוי של הליכה לדרך חדשה מזהיר מפני קפיאה על השמרים, וקורא לפריצת גבולות אישיים בעבודת ה'. ברמה הקהילתית, זוהי קריאה להוביל התחדשות תורנית יזומה, להרחיב את מעגלי הלומדים, ולדעת כי כל פסיעה של התעלות, אף אם היא דורשת אומץ ומאמץ, היא הדרך המדויקת והנכונה ביותר עבורנו.

שאלות ותשובות בהלכה

מאת הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א
ראש בית ההוראה יביע אומר וחתנא דבי נשיאה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

סיפורי ילדים ולשון הרע

שאלה:

ילד חוזר מבית הספר ורוצה לספר לאביו על אחד הילדים שמעליב ילדים אחרים בכיתה. האם צריך למנוע את הילד מלספר מכיוון שזה לשון הרע שלא קשור אליו ספציפית או שכל דבר שילד מספר להוריו נחשב לתועלת?

תשובה:

איסור לשון הרע הוא מן החמורים שבתורה, ויש לחנך את הילדים בבית מגיל צעיר להימנע מדיבור רע ולראיית הטוב בזולת. יחד עם זאת, ישנה חובה חינוכית עצומה להעניק לילד מרחב בטוח לשתף את הוריו ומוריו בכל חוויותיו - ובפרט חוויות שליליות, הצקות והטלת אימה, העלולות ליצור אצלו חרדה ורתיעה מהגעה לבית הספר.

על כן, יש לעודד את הילד לספר על כל המתרחש באופן חופשי, להעניק לילד כלים להתמודדות, חיזוק הביטחון העצמי ועמידה על זכויותיו. מותר ואף רצוי לדובב אותו לומר מיהו הפוגע, שכן אין זה לשון הרע אלא דיבור לתועלת גמורה. ויש להסביר לילד שאמנם אסור לדבר רע על אנשים, אבל מותר לספר להורים דברים שקרו שיושבים על ליבו ושהוא מרגיש צורך לספר אותם.

שומע כעונה?

שאלה:

האם מי שרוצה לצאת ידי חובת שניים מקרא ואחד תרגום בזמן הקריאה עם הבעל־קורא, צריך ממש לקרוא איתו בלחש או שהוא יכול לצאת ידי חובת פעם אחת של קריאה מדין שומע כעונה?

תשובה:

אמרו חז"ל שכל המשלים פרשיותיו שניים מקרא ואחד תרגום משלימים לו ימיו ושנותיו, והיא סגולה ומליץ יושר גדול בבית דין של מעלה למילוי שנותיו של האדם. עיקר התקנה הוא לקרוא דווקא תרגום אונקלוס (ולא להסתפק בפירוש רש"י), שכן אונקלוס הגר כתבו ברוח הקודש כפי שניתן מסיני, והוא מסייע רבות להבנת פשוטו של מקרא.

מעיקר הדין, אדם יכול לצאת ידי קריאה אחת על ידי שמיעת הקריאה מפי הקורא בשבת בבוקר מדין 'שומע כעונה' (ובתנאי שהקורא יתכוון להוציאו והוא יתכוון לצאת). אולם לדעת הרא"ש, כדי לצאת בשומע כעונה יש צורך להבין ולכוון לפירוש כל מילה ומילה בעת השמיעה, ואם הסיח דעתו אפילו למילה אחת, חסרה לו אותה קריאה.

על כן, הדרך הנכונה והמומלצת היא לקרוא בליל שבת פעם אחת מקרא ופעם אחת תרגום, ובבוקר לחזור ולקרוא בלחש עם הבעל־קורא מילה במילה, ובכך להשלים את הקריאה השנייה בהידור.

חקירה או לא?

דרך אמונה - פרק ב'

שאלה: מה המשמעות של אמונה? מדוע היו גדולי הדורות שעסקו בחקירה וראיות שכליות? האם זו הדרך לאמונה ואם כן מדוע יש ששוללים זאת?

כתב הרמב"ם (מורה נבוכים פ"נ) שאמונה פירושה **"העניין שהצטייר בנפש כאשר מאמתים אותו שהוא כך - כפי שהצטייר"**. כלומר, האמונה היא מה שמאומת ומתיישב היטב על השכל והלב. (ראה במהדו' הרב קאפח הע' 1, ודבריו נסתרים לכאורה מדברי האחרונים שהובאו לקמן).

הר"י אברבנאל בפירושו (שם, הובא בפ' הקודם) מוסיף על דברי הרמב"ם, שאמונה היא לא רק ציור והבנת הלב, אלא אימות וקיום בכל חלקי הנפש, כראיה מוחשית של הניסים והנפלאות כמו ביציאת מצרים, ועוד. **"ורק בהשתתף כל עניינים אלו יחד תיקרא אמונה אלוקית"**. דרכים רבות יש לחיזוק האמונה, וכולן נכונות ותואמות יחד. ולפעמים דרך אחת עדיפה על האחרת לפי הזמן והעניין. נעיין בדברים.

תקוע ומיושב בליבו

בשו"ת חות יאיר לר"י בכרך (סימן ר"י) מפרש את דברי הרמב"ם בצורה שונה. וכדבריו: **"לדעת הרמב"ם לא נקרא אמונה, רק המצויירת בלב, ואם כן אבדו לגמרי אנשי אמנה, והארכנו והוכחנו שגם הרמב"ם לא סבירא ליה שאין זה אמונה, רק שאינה אמונה שלימה וברורה"**.

אך החידושי הרי"ם מגור (ליקוטים - שו"ע ד"ה שיותי) השיג על דברי החות יאיר: **"והוא מהתימא לחלוק על הראשונים בפירוש המילות מלשון הקודש. ובודאי הפירוש כדבריהם ז"ל, שפירוש אמונה אינו מחשבה, רק שתקוע ומיושב בלבו מה שאינו רואה - כאילו היה רואה"**.

בזאת נבין את השאלה כיצד אפשר לצוות על אמונה (לדברי הרמב"ם שהאמונה נמנית במניין המצוות) הרי בלי אמונה אין מקור סמכות שיצווה את המצווה כלל? אלא שמצוות האמונה היא ליישב ולהעמיק במוחו וליבו את האמונה שיש בו כבר. כיצד מיישבים את האמונה?

להאיר את הנשמה

ממשיך החידושי הרי"ם בדבריו בטעמם של הראשונים שעסקו בחקירה: "כי הגדולים הקדושים כמו הרמב"ם וחובת הלבבות לא היה חקירתם ח"ו לברר שהיו מסופקים. רק שהיה בדעתם שעל ידי המופתים וחקירות שכלם, יהיה האמונה מצויר ומיושב בלבם. אולם אחרי שזכינו לספר זוהר הקדוש ושאר ספרי קודש שלא היה בימיהם אין צריך, ואדרבא אם היה אפשר במופת שכלם לא היה נקרא אמונה".

כלומר, הראשונים לא חקרו חקירות לברר ספקות באמונה ח"ו, אמונתם היתה חזקה וכבירה, אלא שמצוות האמונה היא להפנים ולהעמיק את האמונה, והם קירבו את האמונה לליבם על ידי תוספת חקירת והוכחות שכליות. ולכן באם יש דרכים אחרות "לתקוע וליישב בלבו" את האמונה, אפשר ללכת בהן, ואדרבה, יתכן שאז אמונת השכל אין בה די.

כיצד אפשר ליישב את האמונה בדרכים נוספות? ממשיך החידושי הרי"ם וכותב: **"שהאמונה קבועה ומאירה בלב כל ישראל, רק הבלי עולם ועניני החומר מחשיכים ומסתירים, ומה שמבטל יותר מקרבו הנטייה אחר החומר נגד רצון השי"ת, כמו כן מאיר האמונה בלבו יותר"**.

בנשמתו הטהורה של כל יהודי חקוקה האמונה בטהרתה, היצר מסתיר את האמונה כדי לאפשר את התאוות, אם רק יתרומם הלב מהבלי העולם, תאיר האמונה מול היצר, ראיות שכליות לא תמיד יועילו.

האמונה היא חיבור שלם של יהודי לקונו, ודרכים שונות לאמונה. היו דורות וזמנים שהשכל היה צינור החיבור, אך יש זמנים ודורות שהאמונה באה על ידי ביטול החומר, או בהארת הנשמה על ידי אור התורה וספרי פנימיות התורה כפי שכתב החידושי הרי"ם, המאירים ומזככים את הנפש. איש איש בדרכו ותכונות נפשו.

א גוטען שבת
ישראל
לשאלות והארות:
sruly.kush@gmail.com

אַ וואָרט

הרמת עיניים לשמים?

במדרש "לפי שהיה אברהם אומר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם". וכך כל איש ישראל כפי מה שנושא עיניו לשמים כדכתיב "שאו מרום עיניכם" כמו כן מתגלה לו "מי ברא אלה", ולזה מיוחדים בני ישראל.

(שפת אמת - פ' לך תרנ"ב)

אנחה השווה זהב

הרב יוסף רבינוביץ
רב קהילת 'יחד', רמה בית שמש ד'

אתם מכירים את הרגע ההוא בלילה, כשהראש על הכרית והלב סופר מה לא הצליח לנו במשך היום? התפללנו והראש נדד, פתחנו ספר ונרדמנו עליו, ושוב כעסנו דווקא על מי שהכי אהוב עלינו. מה עושים ברגע הזה.

רבי שמואל גרונם שהיה המשפיע הראשון בישיבת תומכי תמימים של חב"ד ברוסיה, סיפר מרבו החסיד רבי אברמק'ה ז'בינער, שהיה חוזר שוב ושוב על ווארט ששמע סבו ביחידות (בפגישה פרטית) מהאדמו"ר האמצעי רבי דובער מליובאוויטש, בנו וממשיכו של בעל התניא. ועל הווארט הזה אמר הסבא משפט כבד משקל: "אילו רק בשביל לשמוע את הווארט הזה, היה שווה לי כל הטורח של הנסיעה הארוכה לרבי".

מה היה הווארט? לפני שאומרים בקריאת שמע שעל המיטה "בידך אפקיד רוחי", צריך לתת 'קרעכץ' - אנחה, להיאנח מעומק הלב.

זה הכול? בעלי מוסר יסבירו שזו אנחה של חשבון נפש. קיבלת את הנשמה בבוקר נקייה, ואתה מחזיר אותה מלוכלכת. אבל את זה יכול לומר כל דרשן, ובשביל זה לא נוסעים לרבי. ועוד: הנשמה אינה שלנו, היא פיקדון שלו. אנחנו לא מפקידים, אנחנו מחזירים. אז למה "אפקיד", ועל מה האנחה?

בואו נחשוב על כסף. כסף שנח בכספת נשמר, אבל לא מוסיף רווח, ובאינפלציה אפילו מאבד מערכו. כסף מושקע צובר ריבית דריבית. כל היום הנשמה הייתה בשוק ההשקעות: תורה, מצוות, מעשים טובים, והכול נצבר עבור הקב"ה. עכשיו היא עוברת לכספת. זה ה"אפקיד רוחי": היא בטוחה, שמורה, אבל לא עושה כלום. האנחה אינה חרטה על העבר, אלא כאב של משקיע על השקעה שנעצרת, בגלל השינה אי אפשר להמשיך לעבוד את ה'...

ומה עם מי שמרגיש שכל היום נכשל? מה הוא יפקיד? וורן באפט, מגדולי המשקיעים, העיד פעם שאת רוב הונו עשה מפחות מחמישה אחוזים מהשקעותיו. עם כל השאר הוא לא ממש הצליח. כך גם 'תיק ההשקעות' שלנו: חמש דקות של תפילה אמיתית, רגע שבו שתקנו ולא כעסנו, חצי שעה של לימוד נקי. אל תמדדו את היום בתשעים וחמישה אחוזים שלא הלכו, אלא בחמישה שהצליחו. אלה הרווחים, ועליהם בנוי הכול. והשגרה שאחרי החגים? זה השוק, שם הנשמה עובדת.

אז הלילה, כשתגיעו ל"בידך אפקיד", תיאנחו. אבל לא מייאוש על מה שלא הלך, אלא מגעגוע להמשיך להרוויח.

לחיים, ידידים, ושנזכור שאותן דקות בודדות הן שהופכות אותנו לעשירים באמת.

גוט שבת

הצעקות בלילה על הגג

בשנים עברו, בימות הקיץ החמים בעיר טבריה, התקשו הכל לישון. מזגנים ואפילו מאוררים לא היו קיימים, והחום הכבד לא איפשר להירדם.

מה היו עושים הבריות? היו עולים לישון בגגות הבתים, שם נישבה הרוח מעט. ומכיון שצפופים היו הבתים, נשמעו הקולות מכל גג לגגות הסמוכים לו.

החסיד המופלג רבי יהודה לייב סלונים מיקירי קרתא דעיה"ק טבריה ומדמויות ההוד שבה (אביו של רבי מרדכי סלונים שהנהיג את עדת סלונים אחרי המלחמה), היה מוטל על הגג אף הוא והתקשה להירדם, מעליו היו פרוסים השמים זרועי כוכבים במרבד מרהיב. המראה לא הותיר אותו שווה נפש, והוא החל לזעוק חרישית אל ליבו: **"כִּי אֶרְאֶה שָׁמֶיךָ מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעֹתֶיךָ יָרֵחַ וְכוֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנָנְתָּה"**. וכה חזר ושינן והחדיר בליבו את מילות הפסוק, שוב ושוב, במשך כל הלילה.

הלא כך חזרו ושיננו בסלונים **"הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר"** (תהילים קטז י), האמונה נמצאת עמוק בלב. יש רק לגלות אותה, בדיבור ושינון וחזרה עד שתתגלה ותקיף את כל כולך.

הרב משה אברהם אוירבך
ראש ישיבת 'חדווחא' נתיבות

היהודי הראשון בעולם

מדוע בחר הקב"ה באברהם, ומה מלמדת בחירתו על מהותה של הזהות היהודית?

רבים תוהים מי היה היהודי הראשון בעולם. הרי עוד לפני אברהם אבינו מצינו את אנוש שידע את ה', את נח, ואת שם ועבר שעל פי חז"ל היה להם בית מדרש. ובכל זאת, אנו רואים באברהם ובהתגלות ה' אליו את יסוד קיומו של העם הנבחר.

אברהם נקרא "העברי", שעליו אמרו חז"ל: "כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד". אך מה היה ייחודו שבזכותו יצא ממנו העם הנבחר? אם התנהגותו היא שגרמה לקב"ה לבחור בו כשכר על מעשיו, הרי שעם ישראל אינו שונה במהותו משאר האנושות. או שמא עם סגולה נבדל במהות קיומו מכל העמים?

שאלה זו נוגעת להגדרת זהותנו גם בהווה: אם יהדות משמעה צורת מחשבה או קיום מצוות בלבד, האם יהודי שאינו מקיים תורה ומצוות מאבד את זהותו? אך אם היהדות היא מהות סגולית, הרי היא תכונה מולדת שאינה ניתנת להמרה, כשם שאדם אינו יכול להתנער מאנושיותו.

לדמותו של אברהם אנו נחשפים בתחילת פרשת לך לך. הקב"ה פונה אליו בהיותו בן שבעים וחמש ומבטיח לו שממנו תצא אומה נבחרת, אך התורה אינה מספרת קודם לכן על מעשיו ומדוע נבחר. במדרשים מסופר על חיפושיו אחר הבורא, עמידתו מול נמרוד, הפצת האמונה ומסירות נפשו בכבשן האש. מדוע התורה, שעליה נאמר "מעשה אבות סימן לבנים", אינה מקדימה את סיפורי הרקע הללו, והבחירה באברהם נראית לכאורה ללא סיבה?

המהר"ל (נצח ישראל, פרק י"א) מבאר שהעלמה זו מלמדת כי בחירת אברהם, שממנו עתיד לצאת עם ישראל, אינה מותנית במעשיו בלבד, אלא נובעת מבחירה אלוקית מהותית. אילו הקדימה התורה את סיפורי צדקותו, היינו עלולים לחשוב שהבחירה בו ובזרעו תלויה במעשיהם, ומי שאינו נוהג כראוי מאבד את שייכותו לעם הנבחר. התורה מלמדת שהזהות היהודית אינה תלויה במעשיו ובהשקפותיו של כל יחיד.

אומנם, מזהות זו מתחייבת הנהגה מעשית של תורה ומצוות, אך המעשים הם ביטוי לזהות ולא המקור לעצם קיומה. לכן גם יהודי שאינו נוהג על פי התורה ממשיך להיות יהודי, מכוח שייכותו לעם ישראל.

הבחירה באברהם הייתה ראשית התהליך, שנמשך דרך יצחק ויעקב. מיעקב מתחיל העם בשלמותו, שכן כל בניו נמנים על עם ישראל, ועל שמו נקרא העם. אולם כדי שצאצאיו יהפכו ממשפחה לעם בעל זהות נפרדת, נדרש שלב נוסף: גלות מצרים והגאולה ממנה.

במלבי"ם מבואר שגלות מצרים לא באה כעונש על חטא קדום, אלא כדי להיטיב עם ישראל באחריתם ולהביאם אל הגאולה וקבלת התורה. לשם כך נתגלגלו המאורעות שהביאו לירידת יעקב ובניו למצרים.

נמצא שמכירת יוסף והרעב בארץ כנען היו חלק ממהלך שהוביל את בני ישראל למצרים, שם עברו את השעבוד ואת הגאולה שבעקבותיו. כך התגבשו צאצאי אברהם לעם נפרד, בעל זהות וייעוד משלו. הבחירה האלוקית שהחלה באברהם התגלתה בשלמותה בהתהוות עם ישראל, עם קדוש שעליו נאמר: "בני בכורי ישראל".

הרב חיים זיסמן
ר"מ בישיבת 'משמר התורה'

ללכת אל הלא נודע

גדולתו של אברהם הייתה בהיענות לקריאה האלוקית בלי לדעת לאן תוביל

הפרשה נפתחת בציווי ה' לאברהם "לך לך". הדבר מעורר שתי שאלות: מדוע לא הוזכר קודם לכן הרקע של אברהם, ומדוע ה' לא גילה לו לאן בדיוק עליו ללכת?

הרמב"ן שואל מדוע התורה אינה מתארת את חיבת ה' לאברהם לפני הציווי. ה"שפת אמת" מבאר שהקריאה "לך לך" היא מסר אלוקי המופנה תמיד לכל אדם. גדולתו של אברהם הייתה בכך שהוא הקשיב למסר הזה ונענה לו. נמצא שעצם ציותו של אברהם לקריאה האלוקית הוא השבח הגדול שהתורה משבחת אותו.

המדרש מספר על אדם שראה ארמון מואר והבין שבהכרח יש לו בעלים. כך אברהם התבונן בעולם והסיק שיש לו מנהיג. ה' לא גילה לאברהם את יעד ההליכה מיד, משום שהקב"ה מתאווה לראות את רצונו של האדם לחפש אותו ולהתקרב אליו. לכן לא נאמר לאברהם מראש לאן ילך.

הציווי ללכת אל "הארץ אשר אראך" מסמל את הצורך לעזוב הרגלים ישנים, מולדת וסביבה מוכרת, כדי להעמיק בעבודת ה'. מכיוון שאברהם ציית לציווי ועבד את ה' מאהבה, תוך ביטול רצונו מפני הרצון האלוקי, הוא זכה להארות רוחניות עליונות, שמעבר לדרך הטבע, שאי אפשר להשיגן בכוח השכל האנושי בלבד.

בתחילה חשב אברהם שהאידיאל הוא לקרב את כלל האנושות, כדי שאף אדם או נברא לא ילך לאיבוד. אולם ה' הראה לו שהרצון האלוקי הוא בהקמת אומה אחת נבחרת. מכך למד אברהם שחלק מהכרת מלכות ה' הוא דווקא היכולת להתנתק ולהתרחק מהשפעות חיצוניות שליליות, ולא בהכרח לנסות לחבק ולאחד את כולם ללא הבחנה.

מדרכו של אברהם אבינו אנו למדים על ערכו של הכיסוף לה'. הקב"ה מוקיר את ההליכה אחריו מתוך אמונה, גם כאשר היעד הסופי אינו נראה לעין. צמיחה רוחנית אמיתית דורשת מאיתנו לעיתים להשתחרר מהרגלים מוכרים ומתפיסות עבר, ולהתמסר לרצון ה' מתוך ענווה וביטול עצמי. דווקא מתוך כך יכול האדם לזכות להשגות רוחניות שמעבר ליכולותיו השכליות.

עם זאת, עלינו לדעת גם להבחין בין קודש לחול. לא כל התקרבות לאחרים היא בהכרח התקדמות רוחנית, ולעיתים דווקא ההתרחקות מהשפעות חיצוניות היא שמאפשרת לנו לשמור על דרכנו ולהתקרב אל ה'.

הרב מרדכי דומב
מגיד שיעור בבית הכנסת 'אהל אברהם'

ונברכו בך

הברכה שניתנה לאברהם אינה רק מתנה שמקבלים, אלא גם תהליך של צמיחה ובחירה

על ההבטחה "ונברכו בך כל משפחות האדמה" הסבירו המפרשים כי אומות העולם יתברכו באמצעות הזכרת שמו של אברהם או בזכות אישיותו וסגולתו. אולם בספר "הכתב והקבלה" מובא פירוש לשוני מחודש בשם הרוו"ה [־רבי בנימין זאב וולף היידנהיים, מגדולי המדקדקים באשכנז (1757־1832)]: המילה "ונברכו" אינה מלשון ברכה רגילה, אלא מלשון "הברכה" ו"הרכבה", בדומה להברכת ענפים באילן. לפי פירוש זה, משמעות ההבטחה היא שאומות העולם יתערבו ויתמזגו במשפחתו של אברהם, וכך לא ייחשב עוד כזר ביניהם.

בעל "הכתב והקבלה" [־רבי יעקב צבי מקלנבורג (1785־1865)] מסתייע בדברי הרשב"ם ובדברי חז"ל, הממשילים את רות ונעמה ל"שתי בריכות טובות" שהקב"ה עתיד להבריך בישראל. הדגשת הרוו"ה, שלפיה אברהם "לא ייחשב כנכרי ביניהם", מציגה לכאורה פן של השתלבות והסרת זרות. אולם אפשר לפרש זאת גם בכיוון חיובי ועמוק יותר: אברהם נעשה מקור שממנו יוכלו אומות העולם לצמוח ולהתקרב לאמונה בה', מבלי לבטל את ייחודו של עם ישראל.

בהמשך לכך אפשר להציע שהמילה "ונברכו", על פי פירושה החקלאי, מלמדת על ייחודיות בתהליך היווצרותו של הדבר החדש. בדרך כלל, היצור הנולד אינו שותף פעיל לתהליך הולדתו. אמו יולדת אותו, ומכאן ואילך הוא גדל ומתפתח. בפעולת ההברכה, לעומת זאת, הענף החדש שותף ביצירת קיומו העצמאי.

ההברכה החקלאית נעשית באמצעות כיפוף ענף של אילן וכיסוי חלק ממנו באדמה. לאחר זמן הענף מצמיח שורשים משלו, בעודו מחובר לאילן המקורי וניזון ממנו. אילן־האם תומך בענף ומעביר לו מזון, אך הענף עצמו מצמיח את שורשיו ובונה את קיומו החדש. זהו תהליך המשלב קבלת השפעה עם צמיחה עצמאית.

לאור זאת אפשר להבין בדרך נוספת מדוע נקראו רות המואביה ונעמה העמונית "בריכות טובות". הן לא רק הצטרפו לעם ישראל, אלא בחרו בכוחות עצמן ליצור זהות חדשה ולהכות בו שורשים. כמאמר חז"ל: "גר שנתגייר - כקטן שנולד דמי". הגר, באמצעות בחירתו ומעשה הגיור, זוכה כביכול להוליד את עצמו מחדש.

נשוב לאברהם אבינו. לפי דרך זו, ההבטחה "ונברכו בך" אינה מתארת רק ברכה היורדת על אומות העולם בזכותו, אלא גם תהליך הדורש מהן שותפות פעילה. כדי לצמוח מתוך השפעתו של אברהם, על המתברך לבחור להתקרב לדרכו ולהכות בה שורשים משלו.

אפשר למצוא לכך רמז גם בהבטחה הקודמת: "ואברכה מברכיך". בעוד "ואברכה" מתארת ברכה הבאה מן המברך אל המתברך, "ונברכו בך" עשויה לרמוז לתהליך שבו המתברך עצמו נוטל חלק. הברכה הגדולה של אברהם אינה רק במה שהוא מעניק לעולם, אלא גם ביכולתו לעורר אחרים לבחור בטוב ולצמוח מכוחו.

אז אגמור

בחנוכה הזה
מסיימים מסכת מכות!

בואו לפתוח איתנו את הבוקר
בשיעור דף יומי בזום
30 דקות > 24 ימים > כ"ד דפים

בהגשת:
הרב יצחק קוסובסקי-שחור

החל מר"ח כסלו
•
8:45-9:15
•
בזום

סיום המסכת
והדלקת נר ראשון של חנוכה
במשרדי 'אחוות תורה'

להצטרפות מהירה
סרקו את הברקוד

אחוות תורה
תורת חיים הלכה למעשה

עם מי הולכים? עם מי שצריך

אגודת ישראל נאבקה בציונים, חברה לחילונים ושיתפה פעולה עם השלטון הפולני. סיפורה של פוליטיקה שבה השותפים התחלפו, אבל המטרה נשארה אחת

כרזת בחירות המזכירה ליהודי לובלין להצביע בפתק מס. 9
של 'הבלוק האורטודוקסי'

יודען,
נעדענקט דעם
צעטעל
№ 9.
№ 9.
№ 9.

משתתפי 'ועדת החינוך' בוועידת "המזרחי" שנערכה בסטאשוב שבפולין בינואר 1919. כולם רבנים ידועי שם.

האגודה ראו בחיבור הזה הסכם בחירות מעשי, לא ברית רעיונית. אפשר היה להיאבק בציונות מעל דפי העיתונות ובאספות ציבוריות, ובאותה שעה לשתף פעולה עם נציגיה בקלפי כדי להבטיח ייצוג יהודי בפרלמנט. כך או כך, העובדה קיימת: הולכים יחד.

והגוש אכן הצליח בבחירות והפך לכוח משמעותי בפרלמנט הפולני. כוחם של נציגי המיעוטים התברר גם בבחירת נשיא פולין הראשון, גבריאל נרוטוביץ', שנבחר בתמיכת נציגי המיעוטים והשמאל. חמישה ימים לאחר כניסתו לתפקיד נרצח הנשיא בידי לאומן פולני, שראה בו נשיא שהומלך בקולותיהם של היהודים. אלה היו המים הסוערים שאליהם ירדה ספינת הפוליטיקה של שלומי אמוני ישראל.

הפרקים הקודמים עסקו בשאלה אם ראוי שתהיה מפלגה ומה גבולותיה. משקמה המפלגה וירדה אל שדה הבחירות של פולין העצמאית, מדינה שחיו בה כשלושה מיליון יהודים, ובה סיעות, קהילות, עיריות וסיים (בית הנבחרים הפולני), התייצבה לפניה שאלה חדשה, שחזרה בכל מערכת בחירות מחדש: עם מי הולכים. והשאלה הזאת נענתה, כפי שנראה, בדרכים שהקורא של ימינו יתקשה לנחש.

אחים ויריבים

המעגל הקרוב והכאוב ביותר היה 'המזרחי'. שתי התנועות צמחו מאותה אדמה, יראי שמיים שהבינו שאי אפשר להפקיר את הזירה הציבורית, ונחלקו בשאלה אחת גדולה: מבפנים או מבחוץ, בתוך ההסתדרות הציונית או מחוצה לה. המזרחי, שנוסד בידי הרב יצחק יעקב ריינס, ראש ישיבת 'תורה ודעת' בלידא, בשנת 1902, ביקש לפעול במסגרת התנועה הציונית ולהשפיע עליה מבפנים. אגודת ישראל בחרה להקים מסגרת אורתודוקסית עצמאית, שאינה כפופה להסתדרות הציונית.

בפולין שבין המלחמות התחרו השתיים על אותו רחוב ממש, על היהודי שומר המצוות, על הרבנים ועל הקהילות. אחת מזירות המאבק המרכזיות הייתה הקהילה היהודית, גוף ציבורי מוכר שניהל תקציבים ושירותי דת, ובהם רבנות, שחיטה ומקוואות. מי שהחזיק בהנהגת הקהילה יכול היה להשפיע על חלק ניכר מחיי הדת המאורגנים, ולכן הבחירות אליה היו לעיתים סוערות לא פחות מהבחירות לפרלמנט.

בוורשה עצמה הייתה הנהגת הקהילה בידי אנשי המזרחי והציונים, עד שבבחירות 1931 הצליחה אגודת ישראל להעביר את השליטה לידיה. אלא שהניצחון לא הושג בכוחה בלבד. האגודה חיברה אליה סיעות קטנות, ובהן חסידים שלא השתייכו למפלגה, פולקיסטים, נציגי בעלי מלאכה וחוגים מתבוללים. הפולקיסטים היו אנשי מפלגת העם היהודית, שביקשו להבטיח ליהודים זכויות לאומיות ותרבותיות בארצות מושבם, בלי לראות בציונות את הפתרון המרכזי לשאלת היהודים.

הבחירות הללו גם לא התקיימו בתנאים רגילים. תקנות הבחירות איפשרו לפסול בוחרים שנחשבו למתנגדים פומביים לדת היהודית, ואנשי הבונד ותנועות שמאל נוספות החרימו אותן במחאה. הבונד היה תנועת פועלים יהודית סוציאליסטית, חילונית ואנטי־ציונית, שראתה ביידיש ובחיי היהודים במקומות מושבם את יסוד פעילותה. על רקע זה הצליחה אגודת ישראל להעמיד בראש הנהלת הקהילה את אליהו מזור, מאנשיה הבולטים בוורשה, ובראש מועצת הקהילה את יעקב טרוקנהיים, אף הוא מראשי האגודה. הוויכוחים בין המחנות במועצת הקהילה היו חריפים, ולעיתים אף גלשו לעימותים של ממש.

הקרבה היא שחידדה את המריבה: מפלגה יכולה לחיות בשלום עם רחוק, אבל הקרוב מתחרה איתה על הבית

מסע בזמן

ראובן שטיין

תעמולת בחירות למפלגות יהודיות בבחירות בפולין. שנות ה-30 של המאה ה-20

עצמו. ועם זאת, הגבול בין המחנות היה חדיר משנדמה. כבר ראינו בפרק הקודם את בנו של רבי חיים מבריסק עומד בראש בית מדרש לרבנים שפעל במסגרת המזרחי ומכריז שאינו בעל מפלגה. אנשים, רבנים ורעיונות נעו בין שני הבתים כל אותן שנים. גם בקהילות ובעיירות ידעו השתיים לשבת יחד בהסדרים משותפים כשצורכי הדת דרשו זאת, והשאלה אם ראוי לקיים חזית דתית מאוחדת או רשימות נפרדות שבה ועלתה על שולחנן, בלי הכרעה של קבע.

שותפים בלתי צפויים

המעגל השני היה שאר המפלגות היהודיות, ושם התרחשו הצירופים המפתיעים באמת. בבחירות הראשונות לסיים, ב־1919, רצה אגודת ישראל בכוחות עצמה וזכתה בשני מנדטים. ב־1922 הצטרפה לגוש המיעוטים של יצחק גרינבוים. אבל הברית הזאת לא האריכה ימים, ובמערכת הבחירות הבאה, בשנת 1928, כבר ניצבו שני המחנות זה מול זה.

הפעם חברו אנשי אגודת ישראל אל הפולקיסטים ואל נציגי הסוחרים הזעירים ובעלי המלאכה, במסגרת גוש יהודי נפרד שהתמודד מול גוש המיעוטים בהנהגת יצחק גרינבוים. מי שהיו שותפים ברשימה אחת שש שנים קודם לכן, נעשו יריבים בקלפי. ובאותה מערכת בחירות עצמה נבחר אליהו קירשבראון, מראשי אגודת ישראל בפולין, דווקא במסגרת רשימת השלטון. כך אפשר היה למצוא את אנשי האגודה בעת ובעונה אחת בברית עם מפלגות יהודיות לא־דתיות ובשיתוף פעולה עם השלטון הפולני.

ובזירת הקהילות, המקום שבו נחתכו חיי הדת בפועל, התקבלו הכרעות מפתיעות לא פחות. בוורשה של 1931, כפי שראינו, העדיפה אגודת ישראל שותפות עם פולקיסטים וחוגים מתבוללים על פני השארת ההנהגה בידי המזרחי והציונים. השותפות הזאת לא העידה על קרבה בהשקפות, אלא על נכונות להגיע להסכמים מעשיים כדי להבטיח את השליטה במוסדות הקהילה.

ההיגיון היה היגיון של שעה: בקהילה נקבעו תקציבים, משרות רבנות, הסדרי שחיטה ושירותי דת, ולעיתים דווקא השותף הרחוק, שאין לו עניין לעצב את בתי הכנסת בדרכו, היה נוח מן הקרוב שרצה להשפיע עליהם לפי השקפתו. לא כל יריב רעיוני היה יריב פוליטי, ולא כל שותף פוליטי היה בעל ברית רעיוני.

גם בעיירות הקטנות הייתה התמונה מורכבת. במלאווה, למשל, התחרו אגודת ישראל והציונים על הנהגת הקהילה. בבחירות 1924 התחלק הכוח ביניהם כמעט בשווה, וב־1931 זכתה האגודה ברוב. בבחירות 1936 שוב התפצלו המושבים בין אגודת ישראל, הציונים, המזרחי, הבונד ונציגי בעלי המלאכה. גם במקום שבו הייתה האגודה הכוח הגדול ביותר, לא הייתה הקהילה כולה נתונה בידיה. היא נדרשה לפעול לצד נציגים של השקפות שונות, ולעיתים מנוגדות בתכלית.

המציאות הזאת לא הייתה יוצאת דופן. במקומות רבים התחרו רשימות חרדיות, ציוניות, סוציאליסטיות ומקצועיות על הנהגת הקהילה, ואחרי הבחירות נדרשו להגיע להסכמות כדי לנהל את מוסדותיה. המאבק על עקרונות לא פטר איש מן הצורך לדאוג לשחיטה, לרבנות ולשירותים שנזקקו להם בני הקהילה. לא תמיד ביקשו ניצחון של מחנה אחד על כל האחרים; לעיתים די היה בהבטחת משמרת היהדות.

בין הקלפי לשלטון

המעגל השלישי היה השלטון הפולני עצמו. בשנת 1926 תפס יוזף פילסודסקי, מצביא וממנהיגי פולין העצמאית, את השלטון בהפיכה צבאית. הוא הקים משטר סמכותני, ואנשיו הציגו את דרכם כתנועה להבראת החיים הפוליטיים בפולין. עבור המפלגות היהודיות נוצרה שאלה חדשה: האם להיאבק בשלטון, לשמור ממנו מרחק, או לנסות להגיע עמו להבנות.

אגודת ישראל בחרה בדרך של קרבה אל השלטון. כבר בבחירות 1928 נבחר אחד מנציגיה ברשימת המחנה הממשלתי, וב־1930 נבחר הרב יצחק מאיר לוין, ממנהיגי האגודה בפולין וחתנו של האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלתר מגור, במסגרת רשימת השלטון. אנשי האגודה ביקשו להבטיח באמצעות הקשרים הללו הגנה על צורכי הדת ועל מוסדות הקהילות, לצד הכרה בנאמנותם למדינה הפולנית.

הבחירה הזאת עוררה ביקורת מצד יריבים שקראו לעמידה יהודית לאומית תקיפה יותר. בעיניהם, הקרבה לשלטון עלולה הייתה לבוא על חשבון המאבק לזכויות היהודים. אבל בעיני אנשי האגודה היה בכך המשך לדרך עתיקה: השתדלן של ועד ארבע ארצות, שראינו בפרק הראשון בסדרה זו, גם הוא לא ביקש לנצח את המלכות אלא להיטיב עמה כדי שתיטיב עם ישראל. הקלפי החליפה את חצר המלך, והשתדלנות לבשה צורה של פעילות פרלמנטרית והסכמים פוליטיים. השאלה נשארה אותה שאלה: מה מועיל ליהודים.

ומה אמרו הבוחרים? על כך יש עדות חדה מוורשה, הקהילה היהודית הגדולה באירופה. בבחירות לקהילה ב־1931 הצליחה אגודת ישראל, יחד עם בעלי בריתה, להשיג רוב ולהעמיד את אנשיה בראש מוסדות הקהילה. אבל בבחירות הבאות, ב־1936, לאחר שהבונד שב להשתתף בהן, התגלתה תמונה אחרת לגמרי. הבונד היה לסיעה הגדולה ביותר במועצת הקהילה, ולצדו ניצבו מחנות גדולים של חרדים וציונים, שהתפצלו ביניהם לסיעות שונות.

אין צורך להיכנס לכל מספרי המושבים כדי להבין את משמעות התוצאה. בעיר שהייתה מלאה בתי כנסת ושטיבלך, תנועה חילונית סוציאליסטית, שנאבקה בהשפעת הדת על החיים הציבוריים, הייתה לכוח הפוליטי הגדול ביותר בקהילה. אגודת ישראל נותרה כוח מרכזי, וגם הציונים על זרמיהם זכו לייצוג נרחב. שלושה מחנות גדולים, בעלי השקפות שונות מאוד, נאבקו על הנהגת אותה קהילה.

הפיצול גם הקשה על הקמת הנהגה מוסכמת. המחלוקות בין הסיעות מנעו את הקמתה של הנהלה יציבה, ולבסוף התערבו השלטונות הפולניים ומינו הנהלה מטעמם. הקהילה היהודית הגדולה באירופה, שכל מחנה ביקש להנהיג אותה בדרכו, איבדה חלק מעצמאותה דווקא משום שנציגיה לא הצליחו להסכים ביניהם.

הציבור היהודי, וגם חלקים מהרחוב המסורתי שבו, לא היה מקשה אחת ולא הצביע כמקשה אחת, והקלפי אמרה זאת בקול צלול. מי שביקש לדבר בשם כלל היהודים, מכל צד שהוא, קיבל מהקלפי תשובה צוננת: אין כלל אחד, יש ציבורים, והם בוחרים.

עשרים שנות הפוליטיקה היהודית בפולין לא הניחו אפוא נוסחה, אלא שרשרת של הכרעות שעה: פעם לבד ופעם בגוש, פעם מול המזרחי ופעם לצדו, פעם עם רחוקים נגד קרובים, ותוך ניסיון מתמיד לקיים יחסים מועילים עם השלטון.

אפשר לראות בזה חוסר עקביות, ואפשר לראות בזה בדיוק את ההפך: עקביות אחת ויחידה, שאיננה נאמנות לשותף אלא נאמנות למטרה, קיומם של חיי תורה. השותפים התחלפו, המטרה לא.

ועוד שאלה אחת של שותפות נותרה, הקשה והפנימית מכולן: מה קורה כשהיא עולה מבפנים, כשפועלים שומרי תורה קמים ודורשים מקום משלהם בתוך הבית עצמו? בשאלה הזאת נחתום את הסדרה, בשבוע הבא.

אלו דברים
שיש להם
שיעור

שיעורים פתוחים לציבור הרחב
בישיבת המתיבתא

שני | 20:30
פשוטו של מקרא
ראש הישיבה הגר"ד לייבל
לימוד פרשת השבוע בעיון

רביעי | 20:30
שאלות הזמן
הרב גיא אלאלוף
סדרת שיעורים על האתגרים
הרוחניים בתקופתנו

חמישי | 9:15
תנ"ך
הרב ארי יארמיש
לימוד ספר מלכים בעיון

בואו בשלום
רח' האורן 34,
בית מאיר

המתיבתא
תורה ודעת
תורה · אחריות · דרך ארץ

בלבול השפות

איך קורה שהנפגע הופך לאשם בעיני עצמו?

ראינו בטור הקודם מה קורה כשהחרדה סוגרת על הילד ומכריחה אותו להזדהות עם מי שפגע בו. בשורות הבאות ננסה להבין מה ההזדהות הזאת עושה לו בפנים:

פרנצי כותב כך: "באמצעות הפנמת התוקפן, הוא (התוקפן) חדל להיות מציאות חיצונית, נפרדת, והופך להיות מציאות נפשית פנימית". כלומר, התוקף, שהיה איום מבחוץ, "נבלע" עכשיו פנימה, והופך לחלק מהעולם הפנימי של הילד עצמו. זו הדרך שבה נפש צעירה ובלתי בשלה מנטרלת איום שאי אפשר לשאת אותו: היא מפסיקה להתייחס אליו כאל משהו שקורה לה מבחוץ, והופכת אותו למשהו שקורה בתוכה.

אבל יש מחיר כבד לתרגיל ההישרדות הזה, כי יחד עם הזדהותו עם התוקף, סופג הילד לתוכו גם את רגשות האשמה שלו. כלומר, הילד לא רק מפנים את המבוגר, הוא מפנים גם את האשמה שהמבוגר עצמו חש, במודע או שלא במודע, על מעשיו. וכך, בתהליך טראגי ופרדוקסלי, האשמה פשוט 'עוברת דירה': היא נודדת מהפוגע אל הקורבן. הילד יוצא מהאירוע לא רק פגוע, אלא גם אשם בעיני עצמו, ואילו המבוגר, זה שבאמת חטא, נשאר "נקי" בעיני עצמו.

וכשהילד מתאושש, הוא כבר לא אותו ילד. "הוא חש מבולבל מאוד", כותב פרנצי, "כבר מפוצל בעצם, לא אשם ואשם בו זמנית, והאמון שלו בעדות חושיו נשבר". כלומר, שני חלקים סותרים ממשיכים לחיות בו בבת אחת: החלק שיודע שהוא לא אשם, והחלק שסוחב את האשמה, וגרוע מכך: נשבר אצלו האמון הבסיסי ביותר, האמון בחושים שלו, ביכולת הפשוטה לדעת מה בעצם קרה. מכאן ואילך הוא עלול לפקפק בכל תחושה פנימית שלו: האם זה באמת קרה? אולי אני מגזים? אולי אני זה שרציתי?

פרנצי קרה למה שחווה הילד: "בלבול השפות". הילד פונה אל המבוגר בשפה של רוך ומשחק תמים, והמבוגר הפוגע עונה לו בשפה אחרת לגמרי: שפה של תשוקה ופיתוי בוגר, ובכדי להתמודד עם הקטסטרופה הנפשית הזו, נאלץ הילד להפעיל מנגנונים שעלולים לפגוע בו שנים קדימה.

ולכל זה מצטרפת עוד עובדה מרה. המבוגר, אחרי המעשה, לא נעשה עדין יותר, להפך. הוא "מיוסר וכעוס עוד יותר בשל נקיפות מצפון", וזה רק "מעמיק עוד יותר את רגשות האשם והבושה של הילד". פרנצי מוסיף כאן הערה שיש בה אירוניה מרה: לרוב, התוקף פשוט ממשיך הלאה כאילו לא קרה דבר, ומרגיע את עצמו במחשבה ש"הרי זה רק ילד, הוא עוד לא יודע כלום, הוא ישוב וישכח הכול".

הכותב הוא מטפל באמצעות אמנויות (M.A)
ובעל הסמכה בפסיכותרפיה קוגניטיבית - התנהגותית (CBT) | 053-336-3061

למה לומדים כל כך הרבה שעות?

סדר היום הארוך בחיידרים ובישיבות נועד לחנך, אבל לא תמיד משיג את מטרתו.
על הפחד משעות הפנאי, המחיר שמשלמים התלמידים והחינוך שאנחנו מפספסים

כמעט כל הורה שאני מכיר שאל את עצמו פעם: למה סדר היום של הבנים החרדים כל כך ארוך? למה חיידר או ישיבה נמשכים מהבוקר עד הלילה? התשובה שרוב האנשים ייתנו היא "כי לימוד תורה הוא חשוב". וזה נכון, אבל זו לא כל האמת. יש כאן תהליך עמוק יותר, שקשור לא רק למה שאנחנו כן יודעים לעשות, אלא בעיקר למה שאנחנו לא יודעים לעשות.

שלושה סוגי חינוך

בעולם החינוך מבחינים בין שלוש מערכות שונות לגמרי. הראשונה היא "חינוך פורמלי": מערכת מסודרת ומאורגנת שמטרתה למידה. בעולם החופשי, כתשעים אחוז ממנה מיועדים להכשיר אזרח מועיל, מפרנס, ומחובר להיסטוריה משותפת שתשאיר אותו אזרח מדינתו, ולא, כפי שאומרים, "תושב ברלין" חסר שורש.

השנייה היא חינוך חברתי־ערכי, שבשמו הקודם, על דרך השלילה, נקרא "חינוך בלתי פורמלי": זו מערכת מכוונת ומוסדרת בפני עצמה, שמטרתה להטמיע ערכים - מה נחשב בעל ערך בעיני הילד - מיומנויות, כישורים חברתיים, זהות ושייכות. בניגוד למה שרבים חושבים, זו אינה "פעילות כיפית" בלי כללים, אלא תחום מקצועי לכל דבר, וכשעושים אותו נכון, עם הכשרה אמיתית, האימפקט שלו אדיר.

והשלישית היא חינוך "א־פורמלי": לא מערכת כלל, אלא רצף חוויות החיים עצמן. אירועים, מלחמה, מאורעות אישיים ולאומיים, אבל גם דברים מהותיים מאוד שגרתיים כמו משפחה, חברים וחברה, הקהילה, או במילים פשוטות: כל מה שקורה לילד ומעצב אותו בלי שמישהו כיוון לשם באופן ישיר.

הפחד מהבלתי נשלט

עצרו שנייה ושאלו את עצמכם: כמה ממי שאתם, לטוב ולרע, יצא מתוך השיעורים של תוכנית הלימודים שחוויתם, וכמה נבע מכל מה שמסביב: חברה, קהילה, משפחה, ומאורעות חיים? אני יודע. אתם מתלבטים כרגע אם 90% או 100% ואו ממה שקרה לא בשיעורים... ועדיין, 70% מזמן הערות האפקטיבית והקשובה של ילדינו, נמצא

בשיעורים. אנומליה.

וכאן בדיוק הבעיה שלנו: כחברה שמרנית, ברור מאוד למה אנחנו מפחדים מהחינוך הא־פורמלי, ובצדק. הוא באמת משפיע על תשעים אחוז לפחות ממי שהילד שלנו יהיה, ויש בו חלקים שהם לגמרי לא מפוקחים: הדרך מהחיידר הביתה, המדיה, החברים בבית הכנסת.

אבל יש כאן פער נוסף, שאותו אנחנו פחות מודים בו: אנחנו גם לא יודעים מספיק טוב לעשות חינוך חברתי־ערכי איכותי, זה שתפקידו לקחת בדיוק את שעות הפנאי, את ה"חורים" ביום, ולהפוך אותם לזמן שהוא גם מפוקח, גם משמעותי וגם מגשים את מה שלימדנו בבוקר.

יש לא מעט אנשים בציבור שלנו שחושבים שהם עושים "חינוך בלתי פורמלי", ובפועל עושים חינוך פורמלי לחלוטין - עוד שיעור משנה, רק בתקצוב של גורם אחר. ויש כאלה שעושים חינוך חברתי־ערכי, בלי שהם עצמם יודעים שיש לזה שם ותורה מסודרת.

וכשאין לנו כלי טוב לתחום החשוב הזה, אנחנו עושים את מה שאנחנו כן יודעים לעשות: פורסים את החינוך הפורמלי על פני כמה שיותר שעות ביום. זה קורה בעיקר אצל הבנים, בוודאי בישיבות, גם בחיידרים, ובמידה מסוימת גם אצל הבנות. במקום למלא את הזמן הפנוי בחינוך חברתי־ערכי מכוון, אנחנו פשוט מאריכים את הלמידה, גם כשהיא כבר מיצתה את עצמה.

והתוצאה כואבת. יש בחורים שהיו יכולים להיות תלמידים מצטיינים אם המוסד היה מסתיים בשעה שתיים אחר הצהריים, ומאותה שעה ואילך היו מדריכים בתנועת נוער, מתנדבים לעזור לזקן או לילד צעיר מהם, נהנים בחוג איכותי שמפתח בהם תחושת מסוגלות אמיתית. בפועל, באותן שעות בדיוק, הם מסתבכים בתלמוד תורה עם עולם שלם שלא מיועד להם, או מבזבזים את הזמן וצוברים תחושת כישלון וחוסר יעילות, בזמן שהיו צריכים לעשות משהו אחר, שאומנם אינו למידה, כי הם כרגע לא מסוגלים לה, אבל הוא חינוך של ממש. וכאן בדיוק נמצא התיקון הקריטי. הם נושרים. נשירה גלויה או סמויה, והם אלו שאנחנו רואים בסטטיסטיקות.

חינוך מותאם

חשוב שיהיה ברור: אינני קורא לשינוי סדרי הישיבות. אני קורא לדיפרנציאציה. יש בחור שבאמת מסוגל ללמוד עד תשע בערב - שילמד עד תשע. ויש בחור שהיכולת האמיתית שלו נגמרת בשתיים - תנו לו ללמוד עד שתיים, ומשם, במקום עוד שעתיים או שש שעות של סבל וכישלון, שיעשה משהו אחר, מועיל ומפתח.

גם בחיידרים צריך להיות ערים לעובדה פשוטה: שעה אחת בתנועת נוער מחנכת לעיתים יותר משעתיים של לימוד. "ללמוד וללמד" זה חשוב עד מאוד, אבל את ה"לשמור ולעשות" עושים דווקא בחינוך חברתי־ערכי, כמובן כשהוא נעשה כמו שצריך.

בהצלחה!
שניאור.

אחת לשבוע

מדור שבועי לנשים מבית 'אחת'

אחת
מבית ומחוץ
קהילת נשים מבית אחוות תורה

בלב הפרשה

פייגי וולקן
מלווה נשים לחיבור וריפוי במסע הנשמה

מה שלא נשבר

גם כשהכול מתפרק, הנשמה נשארת שלמה

ברית בין הבתרים מרגישה ממבט ראשון כמו מעמד מסתורי, מאיים ולא מובן. חיות מבותרות, עלטה, אימה וחושך. אבל ברמה הפנימית זהו שיעור מופלא על הרגעים בחיים שבהם דברים מרגישים מפורקים, גזורים וקרועים מבפנים.

"וְאֶת הַצִּפּוֹר לֹא בָתָר". אברהם מבתר את הבהמות, את חלקי הנפש והגוף, אבל את הציפור הוא משאיר שלמה.

הציפור היא הנשמה. החיים יכולים לאתגר אותך, לטלטל את החומר, לשבור תבניות, אבל את גרעין הנשמה הטהור שלך, את הציפור שבך, אף אחד בעולם לא יכול לבתר. היא נשארת שלמה תמיד. היא החלק המרפא, המשיב הביתה, המקום שיכול בעדינות לרפא פצעים עמוקים.

"אימה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה". נרמול של הרגעים המציפים, ממש לפני שהאור נכנס ונכרתת הברית. אברהם נופל לתוך חשכה, אימה ותרדמה פנימית.

זו תזכורת חומלת מאוד, כשמגיע רגע של הצפה, מועקה או חוסר אונים בתוך תהליך צמיחה, זה לא אומר שאיבדת את הדרך. החושך הזה הוא לרוב הסימן שאת על סף ברית חדשה ומדרגה גבוהה יותר.

הביטי השמימה לזכור את השורש. עוד לפני הברית, הבורא מוציא את אברהם החוצה ואומר לו: "הַבֶּט נָא הַשָּׁמַיְמָה". ההבטה לשמיים מייצרת היזכרות והתרווחות, ומזכירה לגוף ולנפש מה השורש שלהם.

אברהם היה מומחה בכוכבים ובחוכמות רבות, והבורא אומר לו: החוכמות נפלאות, אך יש היבט שמעבר להן. שם את יכולה, בכוח האמונה, לברוא יש מאין ולהוליד תולדות חדשות בחייך.

אברהם לא עושה מעקפים רוחניים. הוא מביא לפני הבורא את ההיבטים הארציים, את הנפש והגוף העייף. הוא לא מדלג ישר לנשמה. יש קודם חלקים מבותרים ומפורקים, אך הבורא מראה לו מה יכול לרפא ולאחות את הבתרים, ומגלה לו את היבט האמת שנמצא מתחת ומעל הכול.

הלפיד שעובר בין הנגזרים, האור שנכנס דרך השברים. בסופו של דבר, לפיד האש האלוקי עובר דווקא בין החלקים המפורקים. האור מבקש להתגלם דרך השברים שבנו, הקמטים. הבורא לא מבקש מאיתנו להיות מושלמות או "אסופות" לחלוטין כדי לפגוש אותו.

הברית האמיתית והאור הגדול נכנסים דווקא דרך הסדקים, כשיש בנו את האומץ להביא את עצמנו כפי שאנחנו.

שנסכים לפגוש את עצמנו באהבה ובחמלה גם בחלקים השלמים, המוארים והבטוחים, וגם באלה שעוד נמצאים בתהליך, בהתהוות וברפואה.

שבת שלום של חיבור והתרחבות הלב.

ליצירת קשר:
F0527699641@gmail.com | 050-776-9961

מטבע הדברים

אסתר מילר
מעצבת פרחים

התפקיד שלך

צילום: שוש נרינלד

לפעמים אנחנו מסתכלות על העולם ומרגישות כמעט בלתי נראות.

אנחנו רואות סביבנו נשים שמנהיגות פרויקטים ענקיים, עשייה חובקת עולם, נוכחות בולטת ועוצמתית - ושואלות את עצמנו בשקט: מה כבר הערך של התפקיד הקטן שלי? מה שווה העשייה הצנועה והיומיומית שלי בתוך כל זה?

באה ה'שומית' ומלמדת אותנו סוד עמוק על מבנה העולם.

כשמביטים בה מקרוב, מגלים שהכדור המרהיב, ההרמוני והשלם הזה הוא בכלל לא פרח אחד. הוא מורכב ממאות פרחים קטנים. יש ביניהם גבוהים ונמוכים, בולטים ונסתרים, ניצנים צנועים ופרחים שכבר פרצו.

ואף אחד מהם, אף לא אחד, מיותר.

בלעדי הפרח הקטנטן שנמצא שם למטה, בלעדי העמוד הצר שתומך בצד, המבנה כולו מאבד את הצורה והחן שלו.

לכל אחד מאיתנו יש תפקיד ייחודי שניתן בדיוק למידותיו. אנחנו לא צריכות להיות הפרח הכי גבוה כדי להיות חלק בלתי נפרד מהיופי המושלם שהקב"ה ברא בעולם. בדיוק כמו בשומית: השלמות נוצרת מהשילוב של כולנו יחד.

לתגובות: estermiler@gmail.com

שבות
רבקי לרנר
עורכת דין ומגשרת, מנחה קבוצות לצמיחה במרחב הזוגי

נשימות קטנות
לאה אוירבך
מדריכת הורים בגישה ההיקשרותית–התפתחותית

להפיל את המטפחת

איך מבקשים עזרה בלי לדרוש, ומשאירים לבן הזוג את החופש להעניק מרצונו

צהרי יום. הבית זועק לעזרה. את בעייפות גדולה, מסתכלת על האיש שלך שעסוק בענייניו והנשימה שלך מתקצרת. כעת עומדות בפנייך שתי אפשרויות: האחת היא להציב בקשה ישירה, אולי קצת נוקשה ותובענית ("תוציא בבקשה את האשפה ותעזור לסדר את המטבח"), הדרך השנייה שעומדת בפנייך היא להפיל מטפחת.

המושג "להפיל מטפחת" לקוח מסרט מצויר ישן, בו רואים ילדה קטנה צועדת ביער, ומפילה מטפחת ליד ילד העומד בצד הדרך.

הפלת המטפחת היא דרך לפנות אליו ולעורר את תשומת ליבו. הילדה שמפילה את המטפחת מסתכנת בעצם הפעולה. כי הרי אולי הילד לא ירים אותה ולא ירוץ אחריה להחזיר? אבל מנגד, אם לא תפיל את המטפחת, הוא כנראה לא ישים לב בכלל שעברה.

הפלת מטפחת היא דרך לבקש בקשה. בצורה נשית ועדינה מתוך הסכמה מלאה לקבל סירוב. הפלת מטפחת היא דרך הפוכה מפקודה. זוהי דרך יפה להביע רצון מבלי להטיל חובה, להשאיר מקום לצד השני להבחין בצורך ולהושיט יד מרצונו החופשי.

אנחנו כבר יודעות שגבר בריא מטבעו רוצה להעניק ולשמח את אשתו, אך כשהוא מרגיש שמונחת לפתחו דרישה או ציפייה נוקשה, הוא עלול להתרחק ולסרב.

הפלת מטפחת היא בקשה שמאפשרת לו לפעול מתוך רצון ובחירה.

זריקת מטפחת יוצרת במרחב הזוגי אווירה משחקית, גמישה ונעימה. את מפריחה לאוויר משאלה או רצון ("אני כל כך עייפה, איך הייתי שמחה לקפה קר", או "הכיור כל כך מלוכלך, אבל הידיים שלי ממש יבשות", או "איך היה משמח אותי שהפינה הזו תהיה מסודרת לכבוד החג"), הפלת מטפחת נעשית בטון נעים, ללא תביעה וללא לוח זמנים מוגדר. את משתפת אותו במה שיכול לשמח אותך, ומאפשרת לו את החירות לזהות את הצורך ולמלא את הבקשה.

הסוד העמוק של המטפחת טמון במוכנות שלנו לשחרר את השליטה. כאשר ניתנת לו החירות לבחור, המוטיבציה הפנימית שלו להעניק ולעשות למענך רק גדלה.

אם אני מתרעמת על שלא הרים את המטפחת ולא פעל כמצופה, הרי שלא באמת הפלתי מטפחת, אלא הפעלתי מניפולציה. שכן הפלת מטפחת מטבעה, מאפשרת לו את החירות המלאה לבחור אם להרימה או לא.

אם בחר שלא להרים - אני אמשיך הלאה. אולי אבצע את הפעולה המבוקשת בעצמי. אולי לא.

אולם במקרה בו האיש בחר להיענות ולהרים את המטפחת, זה הזמן "להעניק מדליה": להתמלא ברגשות הכרת הטוב חמים, ולבטא אותם. לספר לו כמה שמחת שהוא ראה אותך, זכר אותך והעניק לך. אם את רוצה עוד מתשומת הלב שלו - התמלאי בהכרת הטוב ופזרי אותה במרחב.

בזוגיות בריאה, כשגבר חש שמעריכים את הנתינה שלו, הוא ישמח לפתוח את הלב ולהושיט יד שוב ושוב.

נסי להניח את המשאלה שלך בחלל, לקחת אוויר וללכת צעד אחד אחורה.

לתת לו הזדמנות "להרים את המטפחת", ולהמשיך הלאה בדרכך גם אם לא נענה. את מוזמנת לנסות ולגלות כמה אור, משחקיות ושמחה המטפחת יכולה להכניס ביניכם.

לתגובות: shavot.r@gmail.com

לנוח בדרך

לך לך, הלוך ונסוע. בעשרת הפסוקים הראשונים בפרשת לך־לך מופיעות לפחות 14 פעמים מילים שונות המתארות תנועה בדרך. כשקוראים את הפסוקים האלו בתשומת לב אי אפשר שלא להרגיש את הרגליים הדואבות ואת הזמן הארוך שבו צעדו אברהם ושרה בדרך אינסופית עם יעד מעורפל. הם עשו דרך, ולא רק בגלל שהרגליים היו כלי התחבורה העיקרי של אותם ימים.

ה' ציווה את אברהם ללכת. הוא לא אמר לו 'לך כדי להקים מזבח באזור בית־אל' ולא 'לך תבנה בית בארץ זרה'. הוא אמר לו רק ללכת; הדרך היא המטרה. היעד הוא לא להגיע לסוף הדרך אלא ללכת אותה.

אחת מהתובנות העמוקות והמשמעותיות ביותר שעולות בפגישות הדרכת הורים היא תודעת הדרך. ההבנה שהורות היא מסע אינסופי שמהותו צעידה בדרך - ולא הגעה ליעד. ההבנה שלא התבקשנו להגיש תוצר מושלם בסיום התפקיד - אלא להרות את הילד לאורך חייו. לאחר שההיריון הראשון מסתיים בלידה, מתחיל ההיריון הבא והפעם המשימה מוגדרת לא על ידי נקודת הסיום שלה אלא דווקא על ידי התהליך. דווקא באמצעות ההליכה בדרך.

דווקא באמצעות הצעידה ארוכת השנים לצד הילד שלנו מתוך התמסרות לדרך, אמונה בו ובנו, היכולת לשאת הדרך גם כשאין תמרורים, מפה או ציונים לשבח. להפך: דווקא כשהציונים מספרים לנו שהדרך עוד ארוכה, שיש עוד קשיים, שצצות בעיות, שקמים מכשולים. אנחנו נמלא את הציוד מחדש, נטפל במה שדורש טיפול ונחבוש פצעים - ותוך כדי נחזיק בידיעה שלעולם לא נפסיק לחבוש פצעים ולמלא מצברים.

הורות הופכת אותנו למורי דרך, לא מורי יעד. הסתגלות להורות מבקשת מאיתנו להתבונן אחרת על המילה "נחת": זוהי אינה המנוחה שמחכה לנו כשהתפקיד הושלם בהצלחה. נחת היא לא נקודת סיום, היא לא ההצלחה, היא לא ההקלה המתלווה לסיום אתגר. נחת היא היכולת להנחות דרך מתוך מנוחה, לחוש תחושת מנוחה פנימית גם כשהדרך לא כל כך נוחה, לראות את הדרך בתור היעד העיקרי.

החוט

אברימי נוביק

יש יום אחד בשנה שבו תושבי אחמדאבאד הגדולה שבמערב הודו, לא מסתכלים על הרחובות. העיניים של כולם נעוצות בשמיים.

מאות אלפי אנשים עומדים על גגות העיר הישנה ביום חגיגת ה'אוטריאן', שעה שהשמיים מתמלאים בעפיפונים מכל הצבעים שנראים כאילו מישהו מפזר מלמעלה פתיתי קונפטי צבעוניים.

וכשכולם באים ועפיפוניהם בידיהם, מתחילה התחרות. מלחמת עפיפונים. כל אחד מנסה לחתוך בעזרת חוט העפיפון שלו עפיפון אחר.

מי שמנצח ומצליח לחתוך עפיפון אחר, שואג את קריאת הניצחון: "קאי פו צ'ה!".

כבר ארבע שנים ראווי בן השתים עשרה לא קרא את הקריאה הזו מהגג שלהם. כמעט תמיד, השכנים, בני המשפחה של ארג'ון חבר שלו, עומדים וצועקים בזמן שהעפיפון של משפחתו צונח לאיטו בכניעה.

"זה לא הוגן", אמר ראווי, "אנחנו בוני עפיפונים". זה התחביב המשפחתי שלהם אבל גם פרנסה לעונה. כל החורף יושבים בני המשפחה בחצר הקטנה, מדביקים נייר משי על מקלות במבוק קטנים. אלפים מהעפיפונים באחמדאבאד הם יצירה שלהם.

בעוד ראווי ידע לאזן עפיפון אפילו בלי להסתכל, והיה בקי בכל סוגי הניירות וזוויות הקשירה, הרי שארג'ון, שאבא שלו מוכר טלפונים בשוק, מקבל מאביו את העפיפונים שרכשו מהם.

"יש לו יד רגועה", הסביר אביו של ראווי, "הוא לא ממהר, תמתין גם אתה ותנצח".

"זה בכלל מזל", השיב ראווי.

"גם", אמר אביו, "אבל בעיקר אימון על סבלנות".

שלושה ימים לפני שהכל החל, ראווי עשה את דרכו אל הדוכן החשאי שקיים בשוק הפרחים, לא רחוק מדוכני העפיפונים שלהם. שם מוכרים את ה'חוטים הסינים' הידועים. חוטי מנג'ה, המצופים ברסיסי זכוכית או מתכת דקיקים. החוטים הללו הופכים לחדים ומסוכנים וקורעים את העפיפונים היריבים בשניה. מעבר לכך שהשימוש בחוט כזה הוא רמאות, כשהבינו עד כמה הם מסוכנים, הם הפכו לבלתי חוקיים. "עפיפון זה משחק", אמר לו פעם אביו, "והחוטים הללו, הם כבר לא משחק". אבל ראווי היה מוכרח לנצח. הוא שילם למוכר סכום לא מועט שאגר במשך זמן רב, וקיבל תמורתו שקית שחורה קטנה ובה מוחבא החוט האסור.

בהגיע היום, ראווי עמד על הגג נרגש, בידו העפיפון המושקע ביותר שבנה אי פעם. אדום עם פס זהב. אף אחד לא ידע שבתוך הסליל הרגיל, מתחבא סליל של חוט אחר לגמרי. ארג'ון נופף לשלום, אבל הוא היה מרוכז בעפיפונים שריחפו מעליו.

שעה שלמה רקדו העפיפונים זה מול זה, עד שזה שלו, עלה גבוה, ממש מעל העפיפון של ארג'ון. בחדות הוא משך את החוט ובבת אחת חוט העפיפון של ארג'ון נחתך. העפיפון כאילו היה המום בעצמו, התנדנד והחל להתרחק, נסחף לאיטו הרחק.

"קאי פו צ'ה!", צעקו כולם. הדודים שלו היו מרוגשים.

סוף סוף.

❖ ❖ ❖

שעה לאחר מכן נפלה היונה על הגג. נאבקת לזוז עם כנף פצועה שמסביבה חוט שראווי הכיר היטב.

לרגע לא היה מסוגל לזוז. עד שהתעשת, לקח חולצה ישנה, עטף בה את היונה הפצועה בזהירות ומיהר למרכז החיות. כל ילד באחמדאבאד הכיר את האוהל הגדול של הווטרינרים המתנדבים שהוקם כל שנה בימים הללו וטיפל בבעלי החיים שנפצעו בשל החוטים הבלתי חוקיים.

בפנים היו חיות ועופות שונים, ומעליהם אנשים לבושים בווסטים כתומים שטיפלו בהם.

מאחורי אחד השולחנות הוא זיהה היטב את הילד עם הווסט.

"מגיל שמונה אני בא לכאן כל שנה להתנדב, בעיקר בגלל שאני מנצח", הסביר לו ארג'ון בזמן שגזר בעדינות ומיומנות את החוט שהציק ליונה, "אבא שלי מאמין שכל עפיפון שמנצח בשמיים, מישהו משלם עליו למטה... תחזיק, תחזיק, ככה בשתי ידיים". יד רגועה.

ראווי החזיק את היונה והרגיש את הלב הקטן שלה דופק.

"אוף", אמר ארג'ון, "זה חוט סיני, נראה לי שבדיוק כזה חתך לי היום את העפיפון, חוט רגיל לא חותך כל כך מהר, בשניה".

ראווי לא ענה.

"טוב זה רק עפיפון", המשיך ארג'ון, "אבל היא, היונה, מסכנה באמת".

"היא תחיה?" שאל ראווי.

"בטח, עוד כמה ימים היא תעוף", אמר ארג'ון ושם לה משהו שנראה כמו פלסטר.

"ארג'ון, החוט הסיני, זה אני", יצא מפיו קול מוזר ושקט, "לא שמת לב?".

"ראיתי. משכת חוט אחד במהירות. אבל חיכיתי לראות אם תגיד".

"למה לא אמרת כלום עד עכשיו?".

"רציתי לצעוק או להתעלם, אבל היית מתבייש. עכשיו, אמרת את זה לבד", הוא כאילו חיפש מילה, "אז אתה זה שבא לתקן".

❖ ❖ ❖

שנה לאחר מכן,

ראווי החזיק בעפיפון הכחול שלו, בידו סליל של חוט כותנה פשוט. אחרי עשרים דקות העפיפון שלו נחתך. "קאי פו צ'ה", נשמעה הקריאה מהגג השני. ראווי גלגל את החוט הקרוע, צחק, ומיהר לרדת למטה, שם חיכה לו ארג'ון, עם שני וסטים כתומים.

שבת שלום

109

מאת: הרב יהודה קופרמן | איורים: בנצי וולמן

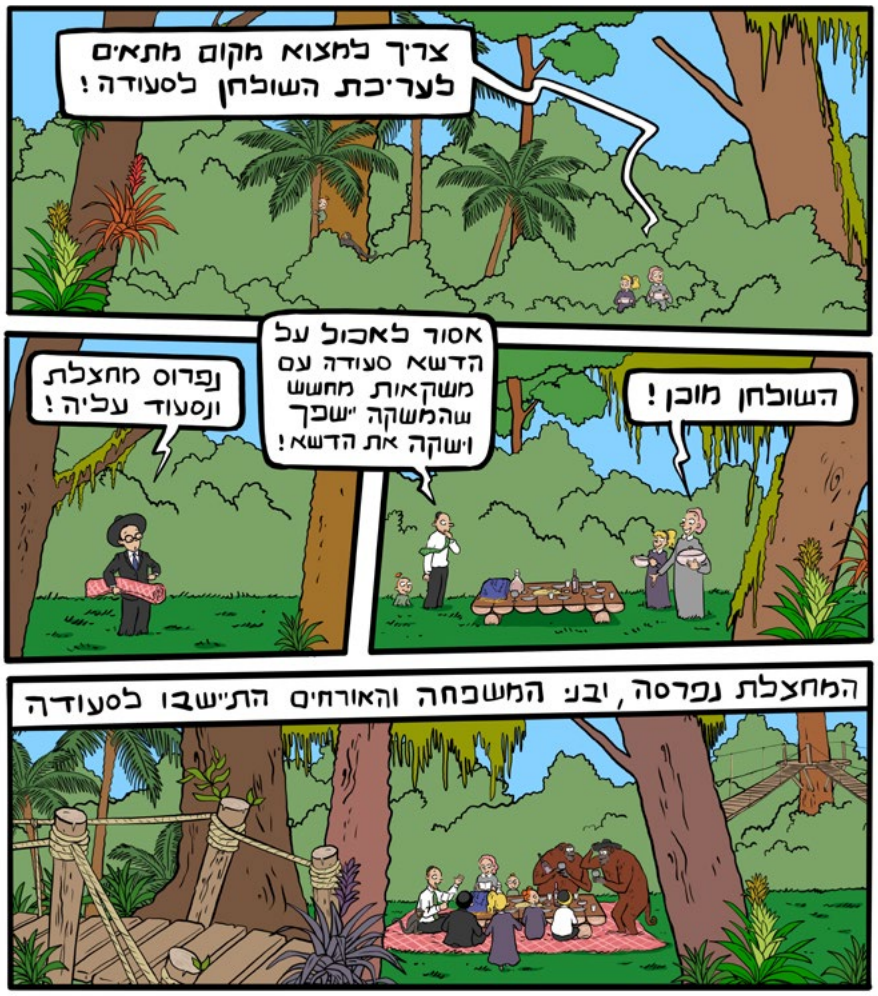

בשורה התחתונה

יש להיזהר שלא לשפוך מים על קרקע שיש בה זרעים, ולכן יש להימנע מאכילת ארוחה הכוללת משקאות במקום כזה, מחשש שיישפכו מים על הקרקע. אם רוצים לאכול בגינה, יש לפרוס מחצלת אטומה שתמנע מהמים להיספג בקרקע במקרה שיישפכו.

תנו בראש

חידות לפרשת לך לך

1. בפרשתנו אני גם "בן אחיו" וגם "אחיו" של אותו אדם. מי אני?
2. שני מלכים בפרשתנו ניצלו מהמבול. מי הם?
3. בפרשתנו אני אדם ובעל ברית. אך בחומש במדבר נשאו אותי במוט. מי אני?
4. תשעה מלכים נלחמו, אך שמו של התשיעי נעלם. מיהו?
5. באיזה ים התחולל קרב יבשתי?

פתרון: 1. לוט (בנו של הרן, אחיו של אברם) (בראשית י"ב:ה'). 2. מלך מצרים ומלך גרר (בראשית י"ב:י"ז, כ'). 3. אשכול (בן ענר, בעל ברית של אברם) (בראשית י"ד:י"ג). 4. מלך מצרים (בראשית י"ד:ט'). 5. ים סוף [בראשית ט"ו:ד'; ר"ת].

משה גלזמן

חידת שחמט

מספר חידה: 1109

הלבן כופה מט בשני מהלכים

קרדיט: Chess Game 6.0

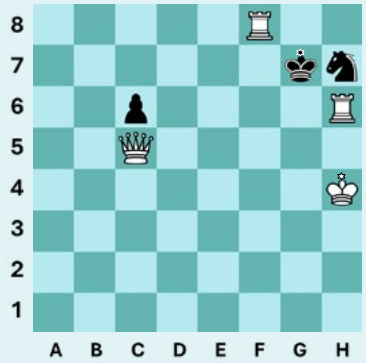

פתרון חידה: 1108

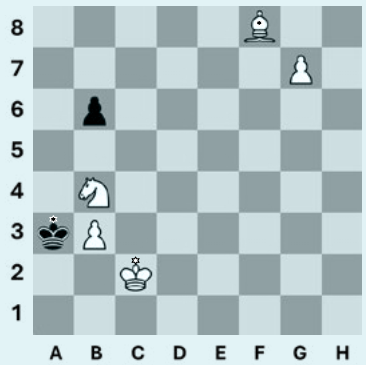

הבעייה העיקרית בעמדה. משבצת A2 הלבנה יכולה להיות מאוימת רק על ידי הפרש. אם נזיז אותו, תיפתח למלך הדרך ל–A2 ואחר כך A1. אם לא נזיז אותו, אחרי שני תורים המשחק יסתיים בתיקו בגלל שלשחור יש רק צעד אחד אפשרי עם החייל. לכן, יש לבצע מט בלי להזיז את הפרש B4 ממקומו.

להלן הפתרון:

- הכתרת חייל G8 לפרש. (שימו לב. המלך נעול במקומו. אין לשחור אפשרויות מלבד חייל B6 ל–B5).
- פרש G8 ל–E7. (מהלך גאוני שמטרתו להסתיר את הרץ כדי שהמלך השחור יוכל, בעל כורחו, לצאת מהמחבוא. מלך שחור חייב להכות את הפרש הלבן ב–B4. אין לו מהלך חוקי אחר).
- פרש E7 ל–C6 > שח כפול על ידי הפרש והרץ = מט.

הפרש שומר על A4. A5 ו–C4 שמורים על ידי החייל, האלכסון השחור על ידי הרץ.

רבי מנחם קרקובסקי

ה'תר"ל, 1869–1870 - י"ד בחשון ה'תר"ץ, 17 בנובמבר 1929

פיזאי

רבי מנחם ב"ר צבי הירש קרקובסקי היה רבן של טימקוביץ', חסלוביץ' ונובהרדוק ובהמשך מגיד מישרים ומורה צדק ראשי בווילנה. מחבר 'עבודת המלך' על הרמב"ם וספר הדרשות 'ארזי הלבנון'.

נולד בווילקוביסק לאביו, שוחט העיר. למד אצל רבי אליעזר לנדא, רבי מאיר רבינזון והרידב"ז ובהמשך בישיבת וולוז'ין אצל הנצי"ב ורבי חיים סולובייצ'יק; היה מן התלמידים שסייעו לרבי חיים בהכנת שיעוריו. נישא לבדנה, בת רבי אליהו פיינשטיין מפרוז'ין.

לאחר תקופת רבנות בטימקוביץ' ובחסלוביץ' התמנה בשנת ה'תרע"א, 1910, לרבה של נובהרדוק ובה הקים את ישיבת 'תורה ודעת'. בשנת ה'תרע"ח עבר לווילנה, שם פעל לצד רבי חיים עוזר גרודזנסקי והיה ממייסדי 'ועד הישיבות' ומפעיליו המרכזיים. השתתף באספת הרבנים בפטרבורג בשנת ה'תר"ע והיה נשיא ועידת החינוך בווילנה בשנת ה'תרפ"ד, 1924. כן פרסם מאמרי הגות בעיתונות.

את 'עבודת המלך' החל לכתוב עוד בצעירותו, ובו בירר את מקורות הרמב"ם בעזרת דפוסים קדומים, כתבי יד ומדרשים שנדפסו מחדש. כתב היד הקיף את משנה תורה כולו, אך רק החלק על ספר המדע נדפס בידי אלמנתו ושרד. הוא נפטר לאחר מחלה ונקבר בווילנה.

[תקציר מתוך 'אישי ישראל']

אחוותא

לקבלת העלון מדי שבוע במייל או בווטסאפ שלחו את המילה 'עלון' לנוס שלנו בווטסאפ: 072-371-4400
או למייל alon@achvat.co.il

חורבת מדרס

ארץ ישראל

חורבת מדרס שבשפלת יהודה הייתה יישוב יהודי גדול שהגיע לשיאו בתקופות הרומית הקדומה והתיכונה ונחרב במרד בר־כוכבא. מתחת לבתיו נחצבו מערכות מסתור מסועפות, שחיברו חללים קדומים ובהם מקווה וקולומבריום לגידול יונים. אחת המערכות, הפתוחה כיום למבקרים, משתרעת לאורך כמאה מטרים וכוללת מחילות שגובהן 40–60 סנטימטרים בלבד. מעל הקרקע נמצא הממצא החריג ביותר באתר: מבנה אבן מדורג דמוי פירמידה, יחיד מסוגו בישראל, שנבנה בבית הקברות הקדום וככל הנראה שימש מצבת קבורה. בחורבה התגלו לא פחות מ־56 מערות ובורות מים, מתקנים חקלאיים ושרידים המעידים על יישוב צפוף ומפותח. המקום נגיש גם למשפחות עם ילדים.

יחידה בישראל. ה'פירמידה' בחורבת מדרס. צילום: Harel M. רישיון: CC–BY–SA–4.0.

תחת השמש

תמונת °360 מעלות של פנים היכל בית הכנסת המשמש היום כחלל תצוגה להיסטוריה ותרבות יהודית. צילום: Didym. רישיון: CC–BY–SA–4.0.

בית הכנסת בהכינגן

בית הכנסת בהכינגן שבבאדן־וירטמברג נבנה מחדש בשנים 1765–1767, בתקופה שבה הקהילה היהודית בעיר הלכה ונדלדה; סביב 1845 היוו היהודים כמעט רבע מתושבי העיירה, יותר מ־800 נפש. המבנה הורחב שוב בשנים 1850–1852, וב־1881 עוצבה חזיתו מחדש בסגנון קלאסיציסטי. אולם התפילה עטור ציורי קיר, גלריה היקפית לעזרת נשים וכיפה שטוחה. בליל הבדולח ב־1938 הושחת פנים בית הכנסת, אך המבנה עצמו לא הוצת משום שהיה משולב בצפיפות בבתי העיר העתיקה ושרפה שלו הייתה מסכנת אותם. לאחר עשרות שנות שימוש כמחסן, ניצל בית הכנסת מהריסה ושוקם. במהלך השיפוצים נחשפה ושוחזרה שכבת ציור בארוקית מתקופת הקמתו.

?מעניין

דרקון כחול

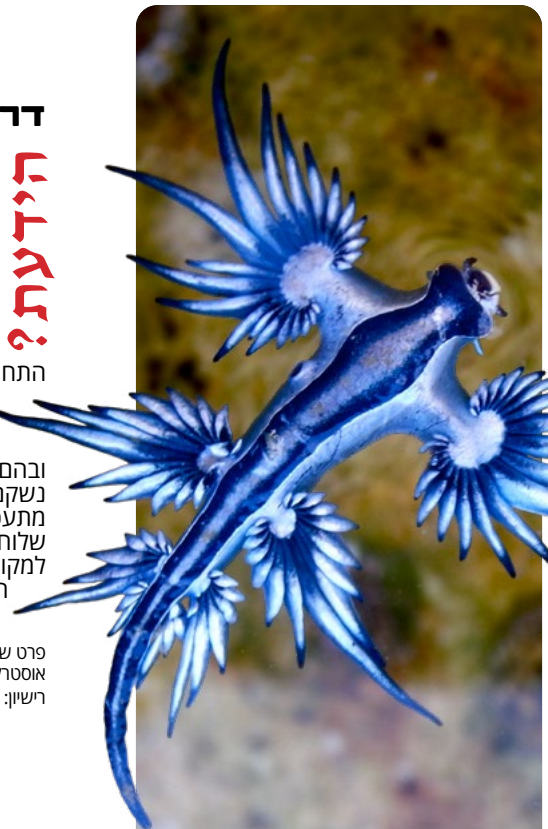

הדרקון הכחול (Glaucus atlanticus) הוא חשופית ים זעירה שנראית כמעט כמו יצור דמיוני. היא חיה סמוך לפני האוקיינוס וצפה כשהיא הפוכה: בועת גז בקיבתה מצמידה אותה לפני המים וגבה הכחול פונה מטה. כך, הצבע הכחול מסווה אותה עם מי הים, ואילו צדה התחתון הבהיר נטמע באור השמים, הסוואה הפוכה מן המקובל בקרב בעלי־חיים ימיים. היא ניזונה מבעלי־חיים צורבים, ובהם שלפוחן מצוי, ואף מנצלת את נשקם: קופסיות הצריבה של הטרף אינן מתעכלות בגופה, אלא נאגרות בקצות שלוחות גופה וכך מנוצל הטרף הארסי למקור נשק הגנתי עבור החשופית הזעירה, שאורכה לרוב סנטימטרים אחדים בלבד.

פרט שנסחף לחוף ברונטה, סידני, ניו סאות' ויילס, אוסטרליה. צילום: Sylke Rohrlach from Sydney. רישיון: CC–BY–SA–2.0.